

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA HISTORIE

JEZUITSKÉ KLATOVY 1636–1773
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Jaroslava Kreuzerová
Historie se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: doc. PhDr. Petr Hlaváček, Ph.D.

Plzeň 2018

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 25. června 2018

.....

vlastnoruční podpis

Za cenné rady, podměty, připomínky, trpělivost a věnovaný čas bych zde ráda poděkovala vedoucímu mé práce doc. PhDr. Petru Hlaváčkovi, Ph.D. Dále bych chtěla poděkovat slečně Lence Hálkové za její neocenitelnou pomoc, rady a připomínky. V neposlední řadě děkuji firmě ENTER COMPUTER – servis notebooků, díky jejichž rychlému a profesionálnímu zásahu byla tato práce zachráněna a dokončena.

Obsah

Úvod.....	1
1 Tovarýstvo Ježíšovo – obecná charakteristika	3
1.1 Iñigo Lopéz de Loyola – Ignác z Loyoly.....	3
1.2 Vnitřní uspořádání řádu	4
2 Čechy v době příchodu jezuitů.....	6
3 Klatovy v době příchodu jezuitů do Čech.....	8
3.1 Náboženská situace v Klatovech v době předbělohorské	9
4 Příchod jezuitů do Klatov.....	12
4.1 Petr Vojtěch (Albert) Chanovský.....	12
4.2 Průběh rekatolizace na Klatovsku.....	13
5 Budovy klatovského jezuitského komplexu.....	14
5.1 Klatovská jezuitská kolej	14
5.2 Kostel Neposkvrněného početí Panny Marie a sv. Ignáce z Loyoly	17
5.3 Katakomy	21
5.4 Jezuitské gymnázium	22
6 Činnost jezuitů v Klatovech	24
6.1 Pastoračně-katechetické působení.....	24
6.2 Pedagogická činnost.....	26
6.3 Kulturní činnost	30
7 Bohuslav Balbín	34
7.1 Balbín misionář.....	34
7.2 Balbín pedagog	35
7.3 Balbín historik.....	36
7.4 Závěr života	43
Závěr.....	45
Summary	47
Seznam literatury.....	48
Seznam písemných pramenů.....	51
Seznam internetových zdrojů	51
Seznam příloh.....	I
Přílohy.....	II

Úvod

Město Klatovy se rozkládá na mírném návrší obklopeném zalesněnými kopci v jihozápadní části České republiky. Bohatá a rozmanitá historie města se započala psát již dlouho před jeho založením. Díky výhodné poloze v údolí řeky Úhlavy, která tvořila jednu z přirozených spojníc mezi Plzeňskem a Bavorskem, byly v této oblasti již v pravěku a raném středověku zakládány tržní osady. Ze zdatných obchodníků se po založení města roku 1260 rázem stali sebevědomí měšťané.

První rozkvět zažily Klatovy již za vlády Lucemburků, kdy jim byla udělena základní městská práva. Tak mohlo být město s pravidelným šachovnicovým půdorysem obeháno důmyslným opevněním a na čtvercovém náměstí se mohly konat výroční trhy.

Po bitvě na Bílé hoře přišlo období úpadku, který byl způsoben nesnadnou církevně-politickou situací v zemi. Ta měla přímý dopad právě i na fungování měst. Klatovy se však dokázaly nastalým změnám rychle přizpůsobit, proto mohlo následovat období prosperity. Přestože klatovští měšťané v dřívějších dobách patřili k české utrakvistické církvi (čili k husitům) a později se luteranizovali, v době pobělohorské rekatolizace přijali celkem bez větších protestů příchod otců z Tovaryšstva Ježíšova. Právě tomuto období, kdy se město rozvíjelo jak po hospodářské, tak kulturní stránce, se věnuje má bakalářská práce.

V šesti kapitolách této absolventské práce komplexně zmapuji jak obecnou charakteristiku činnosti Tovaryšstva Ježíšova, tak její aplikaci na konkrétní místo – město Klatovy. Zaměřím se jak na změny v oblasti architektury města, které s sebou příchod jezuitů přinesl, tak na vliv jejich přítomnosti právě na obyvatelstvo. Jezuitský řád pro Klatovy neznamenal jen nástroj rekatolizace, ale od poloviny 17. století se stal také prostředníkem pro získání vzdělání a také významným organizátorem kulturního života ve městě. Právě na tuto pedagogickou a kulturní činnost se hodlám blíže zaměřit. V poslední části práce bych pak ráda zmínila významného učence a osobnost české barokní kultury Bohuslava Balbína. Bohuslav Balbín byl nejen misionářem a pedagogem jezuitského řádu, ale především historikem nebývalých kvalit. Během svého života navštívil mnoho míst v českých zemích i mimo ně, ať už za účelem šíření katolické víry či shromažďování pramenného materiálu. V Klatovech pobýval celkem dvakrát. Prvně mezi léty 1663–1664 a podruhé v období 1671–1674. Přestože jsou tradičně tyto dva pobyty považovány za způsob perzekuce jeho osoby kvůli jeho horlivému českému patriotismu, vytvořil právě v této době základ pro svá největší díla.

Jelikož pramenného materiálu, odborných prací a literatury vztahujících se k jezuitskému řádu obecně byla sepsána a vydána celá řada, bylo nelehkým úkolem vybrat ty, které by byly vhodné pro zúžené téma mé absolventské práce. Velmi cenným zdrojem se pro mě mimo jiné staly přednášky z konferencí s názvem *Barokní jezuitské Klatovy*, které se zde konají již od roku 2007. Na těchto konferencích každoročně vystupují svými referáty přední čeští historikové jako doc. PhDr. Ivana Čornejová, CSc., doc. PhDr. Jiří Mikulec, CSc., PhDr. Jiří Havlík, Ph.D., P. Mgr. Miroslav Herold, Lic., SJ, Mgr. Kateřina Valentová, Ph.D., či odborníci pocházející přímo z Klatov, kteří se nejen fungování jezuitského řádu v Klatovech dlouhodobě věnují jako Mgr. Vít Aschenbrenner, Ph.D. a doc. Mgr. Karel Černý, Ph.D.

1 Tovaryšstvo Ježíšovo – obecná charakteristika

Tovaryšstvo Ježíšovo, španělsky *Compañia de Jesús*, latinsky *Societas Iesu*, čili jezuité jsou významným řeholním řádem v rámci římskokatolické církve. Jeho hlavním cílem bylo následování apoštolského života Krista a jeho apoštolů a snaha o spásu duší bližních, a to prostřednictvím intenzivní pastorace, misijní činnosti a důrazu na vzdělávání. Vše v duchu řádového hesla „*Vše pro větší slávu Boží – Omnia ad maiorem Dei gloriam*“.¹

Existence jezuitského řádu byla oficiálně schválena papežskou bulou „*Regimini militantis Ecclesiae*“, a sice dne 27. září 1540. Tuto bulu vydal papež Pavel III., který Tovaryšstvo ústně schválil již roku 1539. Do svého čela si jezuité zvolili generála (*praepositus generalis*) Ignáce z Loyoly, zakladatele tohoto řádu.² (Příloha č. 1)

1.1 Iñigo Lopéz de Loyola – Ignác z Loyoly

Iñigo Lopéz de Loyola se narodil jako třinácté dítě roku 1491 poblíž města San Sebastian do proslulé baskické urozené rodiny, která byla napojena na nejvyšší dvorské kruhy.³ Jeho otcem byl Beltrán Ibáñez de Oñaz y Loyola a matkou Marina, původem Sánchezová de Licona. Své původní jméno Iñigo Lopéz de Loyola později změnil na jméno Ignác, které začal důsledně používat až od roku 1546.⁴

Iñigo byl vzděláván v takovém duchu, aby se z něho stal zdatný rytíř galantního chování a vystupování. K tomu měl přispět také jeho pobyt v rodině předního kastilského hodnostáře Juana Velásqueze de Cuéllar, kde si osvojoval dvorské mravy. Don Juan Velásquez byl oddaným služebníkem krále Ferdinanda Aragonského. Po králově smrti a nástupu Karla I. (V.) Habsburského na španělský trůn roku 1516 se však Velásquezovo postavení u dvora prudce zhoršilo. Zemřel hned následujícího roku. Iñigo Lopéz de Loyola se tak stal členem osobní stráže vévody z Nájery a byl povýšen na důstojníka. Jeho vojenská kariéra skončila dne 21. května 1521, při obraně klíčové pevnosti Pamplona napadené francouzskými vojsky, která se snažila prosadit obnovení starých závazků Navarrského království k Francii. Don Iñigo Lopéz byl zasažen dělovou koulí, která mu roztránila holenní kost pravé nohy a poranila i nohu levou. Přestože byla jeho zranění velmi vážná, nakonec se mu podařilo

---

¹ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. Praha: Libri, 2016. ISBN 978-80-7277-545-3, s. 11.

² ČORNEJOVÁ, Ivana. *Tovaryšstvo Ježíšovo: Jezuité v Čechách*. Vyd. 2. Praha: Hart, 2002. ISBN 80-86529-30-4, s. 20.

³ Tamtéž, s. 9.

⁴ Tamtéž, s. 14.

uniknout smrti. Dlouhé týdny však strávil na lůžku. Tento čas využil k intenzivní četbě o skutečných významných světců.⁵

Po svém uzdravení se Iñigo vypravil na pouť do benediktinského kláštera Montserratu nedaleko Barcelony, kde vykonal generální zpověď, probděl noc před obrazem Matky Boží, a nakonec jí symbolicky odevzdal svůj meč a dýku. Poté se vydal do blízkého města Manresa, kde došlo k jeho mystickému obratu. Hodně četl, meditoval a měl opakující se vidění. Napsal zde také první náčrt „*Duchovních cvičení*“, která se stala základem spirituality budoucího Tovaryšstva. Po pobytu v Manrese putoval Iñigo přes Řím do Benátek a roku 1523 doputoval až k Božímu hrobu.⁶ Pobyt v Jeruzalémě ho natolik ovlivnil, že zde chtěl zůstat natrvalo. Nakonec se však vrátil do rodného Španělska, kde se rozhodl, že se stane knězem. Aby tak mohl učinit, musel se ve svém pokročilém věku 33 let začít intenzivně věnovat studiu. Ve volném čase pak poučoval s několika přáteli své bližní o křesťanské nauce a o tom, jak zpytovat svědomí a vyvarovat se hříchu. Už tehdy se odlišovali nejen svými názory, ale také oděvem, oblékali se do dlouhých hábitů ušitých z nejhrubší látky.⁷

V počátcích své činnosti se Iñigo několikrát dostal do sporů se svatou inkvizicí a to proto, že podstatné apoštolské působení mohli vykonávat pouze kněží. Po opětovném uvěznění v Salamance se rozhodl pokračovat ve studiu na univerzitě v Paříži. Zásadní vliv na něho měl pobyt na pařížské koleji sv. Barbory v Rue Valette, kde absolvoval kurs logiky, fyziky a matematiky a dne 14. března 1534 získal titul magistra filosofie.⁸ Zde se k němu také přidali jeho další přívrženci, kteří později vytvořili jádro Tovaryšstva.

1.2 Vnitřní uspořádání řádu

Tovaryšstvo, jako řád zaměřující se hlavně na školskou, misijní a katechetickou činnost, se mělo podílet na obraně římskokatolické církve v dobách, kdy se v Evropě šířila reformace. Plán obnovy katolické církve nebyl pouze v potírání kacířství, ale mělo dojít také k jejímu obrození. Kompletní osnova činnosti řádu a jeho následovníků byla sepsána do řádové ústavy „*Konstituce*“ (*Constitutiones Societatis Iesu*) samotným Ignácem z Loyoly, který na její podobě pracoval od roku 1541 až do své smrti. Text Konstitucí byl pak respektován jak po celou dobu trvání řádu až do jeho zrušení roku 1773, tak i po jeho obnovení roku 1814 a řídí se

---

⁵ ČORNEJOVÁ, Ivana. *Tovaryšstvo Ježíšovo: Jezuité v Čechách*. Vyd. 2. Praha: Hart, 2002. ISBN 80-86529-30-4, s. 20.

⁶ Tamtéž.

⁷ Tamtéž.

⁸ Tamtéž, s. 18.

jím i Tovaryšstvo dnešní. V deseti kapitolách jsou shrnuty nejdůležitější body činnosti řádu. Ať už se jedná o samotnou vnitřní organizaci řádu, misijní činnost, výchovu a vzdělání mládeže či důraz na chudobu a poslušnost členů.⁹

Tovaryšstvo se v mnohém odlišovalo od starých řádů. Aby se mohli jezuité plně věnovat svému působení mezi lidmi, nebyli vázáni na řeholní dům, ani u nich nikdy nebyly zavedeny společné chórové modlitby. Rovněž nepřijímali řeholní jména a neměli ani pevně a jednotně stanovený řeholní šat (byť v Evropě převážně nosili kleriku španělských kněží), což jim umožňovalo, zejména při misijní činnosti v exotičtějších oblastech, přizpůsobit se místním zvyklostem.¹⁰

---

⁹ ČORNEJOVÁ, Ivana. *Tovaryšstvo Ježíšovo: Jezuité v Čechách*. Vyd. 2. Praha: Hart, 2002. ISBN 80-86529-30-4, s. 24.

¹⁰ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. Praha: Libri, 2016. ISBN 978-80-7277-545-3, s. 12.

2 Čechy v době příchodu jezuitů

Jezuité expandovali nejprve do jižní Evropy a až následně do Evropy střední a západní. V roce smrti Ignáce z Loyoly (1556) se Tovaryšstvo Ježíšovo dělilo již na jedenáct provincií, v nichž existovalo více než 67 řádových domů. V témže roce bylo ještě na přání samotného Ignáce vysláno z Říma poselstvo ve složení dvanácti mužů v černých hábitech do centra Českého království. Jako podpora skomírajícímu katolickému náboženství dorazili tito misionáři do Prahy dne 18. dubna 1556 pod vedením otce Ursmara Goissona z Lutychu.¹¹ Kolej byla formálně založena 20. června 1556.

Nejstarším sídlem Tovaryšstva v Čechách se stal bývalý dominikánský klášter u sv. Klimenta na Starém Městě pražském u Karlova mostu. Zbývající dominikáni se přestěhovali do bývalého kláštera klarisek Na Františku. Jezuité dostali zpustlé budovy darem od římského císaře a českého krále Ferdinanda I. Habsburského. Ostatní budovy areálu jezuitského komplexu byly postaveny mezi léty 1653 až 1726. Vyrostly na místě dvou bloků měšťanských domů, které byly z příkazu císaře Rudolfa II. vykoupeny od původních majitelů.

Náboženská situace v Čechách v době příchodu jezuitů nebyla nijak jednoduchá. Kromě katolíků, kališníků (tj. utrakvistů) a členů jednoty bratrské (která až do přijetí Majestátu Rudolfa II. roku 1609 nebyla oficiálně uznána) se zde vyskytovali i přívrženci Lutherova a posléze Kalvínova učení. Na přelomu 16. a 17. století byli nekatolíci zastoupeni počtem až 90 % veškerého obyvatelstva v zemi.¹²

Arcibiskupský stolec byl katolíky považován za neobsazený již od roku 1421, kdy se pražský arcibiskup Konrád z Vechty stal utrakvistou. Arcidiecéze byla pak spravována prostřednictvím administrátorů. I přes oslabení vlivu a závažné trhliny v organizaci, se katolická církev snažila o udržení své pozice v zemi. Dařilo se jí to zejména na západě Čech, kde mnohé fary pod ochranou katolických patronů nerušeně prosperovaly. Sedisvakance¹³ skončila až roku 1561, kdy se novým arcibiskupem stal Antonín Brus z Mohelnice.

Roku 1526 nastoupil na český trůn potomek věrně katolického rodu Ferdinand I. Habsburský, což i přes veškeré snahy situaci příliš neuklidnilo. Ferdinand nemohl

---

¹¹ ČORNEJOVÁ, Ivana. *Tovaryšstvo Ježíšovo: Jezuité v Čechách*. Vyd. 2. Praha: Hart, 2002. ISBN 80-86529-30-4, s. 27.

¹² Tamtéž, s. 30.

¹³ Sedisvakance – období, během něhož není obsazen církevní úřad – nejčastěji úřad diecézního biskupa nebo papeže.

dopustit, aby stavy, jejichž příslušníci byli převážně nekatolického vyznání, dále upevňovaly svou politickou moc, přesto se snažil zaujmout k nekatolíkům tolerantní postoj. Po neúspěšných pokusech obnovit pražské arcibiskupství se Ferdinand rozhodl situaci řešit tím, že do Čech pozval jezuity. Než však do Českého království přicestovalo oněch dvanáct mužů v černých hábitech, vypravil se na místo budoucího působení řádu jako tajný vyslanec jezuita Petr Canisius, významný teolog a literát protireformace.¹⁴

Petr Canisius působil od roku 1549 jako katolický reformátor ve Svaté říši římské. Nejprve v Ingolstadtu, následně ve Vídni a Praze. Bedlivě pozoroval situaci zdejších nekatolíků a o svých poznatcích informoval samotného sv. Ignáce a byl to právě Canisius, kdo jezuitského generalissima přesvědčil o tom, že je v Čechách příznivá situace pro uvedení Tovaryšstva. Canisius zastával názor, že český utrakvismus je již v Čechách vyčpělou záležitostí, a navíc si byl vědom toho, že se jeho příznivci mezi sebou přou. Roku 1555 tak poslal sv. Ignácovi zprávu o tom, že vyslání jezuitů do Čech je již nanejvýš vhodné.¹⁵

Již v červenci roku 1556 tak mohli jezuité zahájit vyučování na školách v Praze. Postupně se však začleňovali stále více do českého prostředí. Brzy přibyly koleje v Olomouci, Brně, Českém Krumlově, Chomutově a Jindřichově Hradci.¹⁶

---

¹⁴ ČORNEJOVÁ, Ivana. *Tovaryšstvo Ježíšovo: Jezuité v Čechách*. Vyd. 2. Praha: Hart, 2002. ISBN 80-86529-30-4, s. 32.

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ Tamtéž.

3 Klatovy v době příchodu jezuitů do Čech

Na sklonku jagellonské doby měli usedlí klatovští měšťané daleko k reformačním ideálům svých předků. Od radikálního táborství dospěli až na pozici konzervativního kališnictví. Klatovy tak patřily k nekatolické většině královských měst v Čechách. Moc utrakvistických kněží však byla omezená. Už neměli silný vliv na rozhodování ve světských záležitostech. Byli zaopatřeni jen nevelkými příjmy, a navíc stáli v područí městských rad. Byli vytlačováni ze skupin mocných a majetkových elit. Kostelní majetek byl totiž spravován městskou radou.

Dohled nad farnostmi děkanátu, které zůstaly katolické, zastával některý z venkovských farářů. V době poděbradské spadal klatovský děkanát, společně s plzeňským a rokycanským, pod plzeňské arcijáhenství. Na přelomu 15. a 16. století byli v Klatovech a okolí zastoupeni také příznivci „malé stránky“ jednoty bratrské. Šlo však jen o jednotlivé rodiny a samostatný sbor zde nevznikl.¹⁷

Nástupem Ferdinanda I. na trůn započala pro klatovské měšťany nová dějinná etapa. Původně totiž sympatizovali s oběma Ferdinandovými bavorskými protikandidáty. Dlouhodobým rysem habsburské politiky bylo štěpení pozornosti mezi východní hranici a situaci ve Svaté říši římské (tj. v německých zemích) a úsilí o vytvoření centralizované vlády. Během válečného konfliktu císařské strany s luteránskými knížaty šmalkaldského spolku (1546–1547) došlo k eskalaci nespokojenosti s habsburskou vládou v Čechách. Vítězství císařské strany neváhal Ferdinand využít k ráznému postupu proti české stavovské opozici, zejména městskému stavu. A tak Klatovy, stejně jako všechna královská města, pocítily králův trest zejména v zabavení všech svých statků a uvalení nových poplatků, stejně jako prostřednictvím zásahů do své samosprávy.¹⁸ Město muselo mimo jiné odevzdat veškerou svou výzbroj, zaplatit jednorázovou pokutu 6000 kop grošů, byly zabaveny veškeré statky, cla a mýta a muselo také odvádět stálé dědičné poplatky z každého sudu piva a strychu¹⁹ sladu po jednom groši. V souhrnu činila finanční ztráta necelou třetinu veškerého městského majetku, což vedlo k hluboké hospodářské krizi. Městu byly odebrány i zádušní a špitální platy, a tak nebylo z čeho financovat zaopatření farního kostela, kostela sv. Jakuba ani městského špitálu a městské školy.²⁰ Pozvolný růst bohatství města započal až v padesátých letech 16. století.

---

¹⁷ SÝKOROVÁ, Lenka a kol. *Klatovy*. Praha: NLN-Nakladatelství Lidové noviny, 2010. ISBN 978-80-7422-018-0, s. 150.

¹⁸ Tamtéž, s. 154.

¹⁹ Strych – stará měrná jednotka, též korec. Jeden korec – korec pražský nebo korec český = 93 litrů.

²⁰ SÝKOROVÁ, Lenka a kol. *Klatovy*. Praha: NLN-Nakladatelství Lidové noviny, 2010. ISBN 978-80-7422-018-0, s. 167.

Teprve v roce 1558 dosáhl veškerý majetek hodnoty z roku 1543. Dalším výrazným zásahem do městské ekonomiky byly ve druhé polovině 16. století požáry. Ten nejničivější z května 1579 zničil téměř celé město.

3.1 Náboženská situace v Klatovech v době předbělohorské

Z náboženského hlediska bylo 15. století pro Klatovy velmi bouřlivé. V následujícím období však již Klatovy plně korespondovaly se situací v ostatních královských městech v Čechách doby předbělohorské. Město bylo utrakvistické a církevní správu obstarávali utrakvističtí děkani. Poslední katoličtí řeholníci (dominikáni) opustili Klatovy v šedesátých letech 15. století.

Nejvýznamnější církevní osobností Klatov první poloviny 16. století byl děkan Pavel Lepený, nazývaný Pavlíček.²¹ Svou činnost dělil mezi starost o farní kostel a jeho liturgický provoz a boj proti jednotě bratrské. Za jeho děkanátu bylo nově pořízeno kostelní vybavení jako například nová křtitelnice, nové lavice a pravděpodobně i nový hlavní oltář se čtyřmi vyřezávanými obrazy s tematikou z Kristova života.²²

Zatímco proti sympatizantům jednoty bratrské vystupoval klatovský utrakvistický děkan velmi důsledně, není známo, jaké postoje zaujímal vůči posupující luteranizaci města. Luterský vliv se do města začal šířit již ve čtyřicátých letech 16. století z prostředí pražské univerzity a jejích absolventů, kteří byli povoláni do zdejší městské partikulární školy. Nejvíce proto působili na městskou elitu, která byla se školou v kontaktu a nechávala zde studovat své děti.²³

V padesátých a šedesátých letech došlo k unikátní situaci, kdy na Klatovsku krátkou dobu působil katolický kněz, a to na faře v Lubech u zdejšího kostela sv. Mikuláše. Bylo to jediné období v celém 16. století, kdy k této z církevně-právního hlediska pozoruhodné situaci došlo. Bylo to nejspíš proto, že se v té době v Klatovech zdržovala řada katolických řemeslníků, zejména z Itálie, kteří pod vedením mistra Antonína pracovali na stavbě městské radnice a posléze i nové lodě farního kostela.²⁴

Aktivity jednoty bratrské postupně na Klatovsku opět ožívaly v šedesátých a sedmdesátých letech 16. století. Přívrženci jednoty však už nebyli klatovskými děkany nijak pronásledováni,

---

²¹ VANČURA, Jindřich. *Dějiny někdejšího královského města Klatov II*. Klatovy: Čermák, 1927. s. 1411.

²² SÝKOROVÁ, Lenka a kol. *Klatovy*. Praha: NLN-Nakladatelství Lidové noviny, 2010. ISBN 978-80-7422-018-0, s. 185.

²³ Tamtéž, s. 187.

²⁴ Tamtéž.

proto se jejich vliv mohl postupně rozšířit. Výchozím bodem byl bratrský sbor v Týnu nad Vltavou, odkud zdejší správce Jakub Veliký docházel až na Klatovsko a Chodsko. Od sedmdesátých let 16. století se centrem jednoty stal sbor v Horažďovicích, fungující pod patronátem Václava Švihovského z Rýzmburka.²⁵

Za definitivní završení luteranizace města je považován nástup kněze Jana Jelenského v sedmdesátých letech 16. století, který byl ve svazku manželském s Kateřinou, dcerou klatovského měšťana Kryšpína.²⁶ Formálně však byly zachovávány staroutravvistické liturgické obřady a podřízenost konzistori podobojí. Stejně už jako jeho předchůdce ustoupil Jan Jelenský od pronásledování jednoty bratrské.²⁷ Jelenského nástupce Šimon Cerasinus Litoměřický, působící v Klatovech na sklonku století, byl prvním luteránským děkanem, který udržoval styky s předními osobnostmi českého humanistického básnictví. Zřejmě z jeho iniciativy věnoval humanistický básník Jiří Carolides z Karlsperka klatovským měšťanům svých 56 přebásněných průpovědí z díla římského básníka Gaia Julia Phaedra.²⁸ Tento děkan se však na klatovském děkanství zdržel jen krátce stejně tak jako jeho nástupce Pavel Mathiades Královéhradecký.

Na počátku 17. století se na klatovském děkanství vystřídalo hned několik děkanů, se kterými nebyli Klatovští spokojeni. Jedním z nich byl Mikuláš Rajský Heřmanoměstský, na kterého přišla na klatovskou radnici tato stížnost: „*Chval božích pilný není, poroučí si od oddavků, křtů a funusů, mnozí od něj odcházejí s pláčem, protože potom nemají ani na chleba, slovo boží káže mdle, pro hodování odkládá i pohřeb.*“²⁹

Situace se nezlepšila ani za jeho nástupce Jana Turka Pražského, který se svou manželkou Ludmilou našel zálibu ve skupování nemovitého majetku ve městě i okolí. Tento děkan byl odvolán tak náhle, že jeho místo musel nakrátko mezi léty 1611–1612 zaujmout kaplan Pavel Tychistes Černovický. S ním byli klatovští po dlouhé době spokojeni. To už ale neplatilo pro

---

²⁵ *Státní okresní archiv Klatovy*, fond Archiv města Horažďovice, inv. č.766, sign. L9 z 25. července 1573, Horažďovice. Portafontium. [online]. Dostupné z URL:< <http://www.portafontium.eu/charter/soap-kt/am-horazdovice-1009>> [cit. 6. 1. 2018].

²⁶ VANČURA, Jindřich. *Dějiny někdejšího královského města Klatov II*. Klatovy: Čermák, 1927. s. 1420.

²⁷ SÝKOROVÁ, Lenka a kol. *Klatovy*. Praha: NLN-Nakladatelství Lidové noviny, 2010. ISBN 978-80-7422-018-0, s. 187.

²⁸ VANČURA, Jindřich. *Dějiny někdejšího královského města Klatov II*. Klatovy: Čermák, 1927. s. 1427.

²⁹ SÝKOROVÁ, Lenka a kol. *Klatovy*. Praha: NLN-Nakladatelství Lidové noviny, 2010. ISBN 978-80-7422-018-0, s. 187.

jeho nástupce děkana Jiřího Jošta. Ten se dostal do sporu s radními po ničivém požáru roku 1615, který ochromil nejen ekonomiku města, ale také financování fary.³⁰

Jako provizorní řešení byl povolán pražský svatomikulášský kaplan Jan Šimon Claudianus Předhrádský, kterého v roce 1617 vystřídal děkan Jan Erasmus Čadicius Hořovský. Ten byl posledním děkanem v Klatovech v době předbělohorské a z města odešel pravděpodobně někdy během let 1622–1623 na základě rekatolizačního nařízení Ferdinanda II. Habsburského.³¹

---

³⁰ SÝKOROVÁ, Lenka a kol. *Klatovy*. Praha: NLN-Nakladatelství Lidové noviny, 2010. ISBN 978-80-7422-018-0, s. 189.

³¹ Tamtéž, s. 187.

4 Příchod jezuitů do Klatov

První jezuité pod vedením Jana Molitora a Jiřího Aquitana (Vodičky), přišli do Klatov 11. března 1636.³² Hned následujícího dne se na radnici shromáždili konšelé a obecní starší, před které oba jezuité předstoupil. Po schůzi bylo vydáno následující prohlášení: „*Poněvadž se tomu srozumívá, že v tom ve všem, co se tuto přednáší, vůle J. M. krále jest, že se tomu na odpor stavěti nijak nechtějí, nýbrž dle toho milost. J. M. královské nařízení a J. M. p. p. místodržících vyvěření tak se zachovati, je pány pátery přijíti a všelikou vlídnost, uctivost a vážnost prokazovati chtějí.*“³³

4.1 Petr Vojtěch (Albert) Chanovský

První jezuité, kteří přišli na Klatovsko, byli misionáři působící v jihozápadních Čechách. Jedním z nich byl Petr Vojtěch Chanovský, pocházející z vladyckého rodu Chanovských z Dlouhé vsi.³⁴ (Příloha č. 4)

Osobnost Vojtěcha Chanovského je historiky hodnocena různorodě. Pro jedny byl ztělesněním typické fanatické jezuitské snahy o rekatolizaci, pro druhé byl člověkem, který sice nebyl prohlášen za světce, ale jako světec hodnocen.³⁵ Vzdělání získal Chanovský na jezuitských gymnáziích v Praze a Českém Krumlově, poté vstoupil roku 1601 do jezuitského řádu. Dále studoval filosofii v Jindřichově Hradci a teologii v Olomouci. Teologii pak studoval též ve Štýrském Hradci. Poté, co byl vysvěcen na kněze, působil od roku 1615 v Olomouci jako profesor matematiky.³⁶

Od roku 1616 působil v Praze zejména jako představený konviktu – ubytovacího zařízení pro studenty při jezuitské koleji. Z Prahy byl spolu s ostatními jezuitou vypovězen po stavovském povstání v roce 1618, načež získal azyl u jezuitů v bavorském Pasově, kde složil své poslední řeholní sliby.³⁷ Na podzim roku 1620 se navrátil do Čech. Krátce působil jako představený jezuitské koleje v Českém Krumlově, kvůli neshodám s tamější vrchností ale

---

³² HEROLD, Miroslav. Klatovský kostel Neposkvrněného početí Panny Marie a sv. Ignáce z Loyly. Příběh jedné stavby Tovaryšstva Ježíšova (1565-1773). In: *Barokní jezuitské Klatovy. Sborník textů ze symposia v Klatovech. 27.-29. dubna 2007.* Klatovy: OS Klatovské katakomby, 2007. ISBN 978-80-254-0908-4, s. 111.

³³ PETERS, Karel. *Dějiny jezuitské koleje v Klatovech*, Klatovy: Vlastivědné muzeum, 1945. s. 2.

³⁴ Tamtéž.

³⁵ HAVLÍČEK, Petr. Petr Vojtěch Chanovský. Světec nebo fanatic? In: *Barokní jezuitské Klatovy. Sborník textů ze symposia v Klatovech. 27.-29. dubna 2007.* Klatovy: OS Klatovské katakomby, 2007. ISBN 978-80-254-0908-4, s. 85.

³⁶ Tamtéž.

³⁷ Tamtéž, s. 86.

přestal být pověřován odpovědnými funkcemi v rámci řádu a byl vyčleněn pro misionářskou činnost.³⁸ Působil zejména v rodných jihozápadních Čechách – v tehdejších krajích Bechyňském, Prácheňském, Plzeňském a Podbrdském.

4.2 Průběh rekatolizace na Klatovsku

Rekatolizace probíhala v několika rovinách. Jednou z nich byla centrálně organizovaná činnost tzv. reformační komise, která působila mezi léty 1624–1629. Na této rovině byla rekatolizace neobyčejně násilná.³⁹ Ve městech, kde reformační komise narazila na odpor či neochotu obyvatel obrátit se na katolickou víru, docházelo k hádkám a výmluvám. Časové lhůty, které byly stanoveny, byly opětovně prodlužovány. Když nebylo účinné přesvědčování, přišly na řadu prostředky donucovací v podobě odpírání měšťanských práv či pokut a vězení. Nejhorší formou trestu pro město, které se rekatolizaci vzdíralo, bylo nasazení vojska, které bylo ubytováno v domech měšťanů a muselo být živeno.⁴⁰

Druhou rovinou byla rekatolizace vedená lokálně. Její podoba závisela zejména na místní vrchnosti. Do této roviny spadá také působení Vojtěcha Chanovského na Klatovsku. Kromě běžných kněžských činností jako bylo sloužení mše svaté, zaopatřování nemocných a umírajících, křtů, pohřbů a svateb, však vykonával Vojtěch Chanovský některé své kněžské povinnosti i netradiční formou. Díky tomu se stal velmi oblíbeným. Svou misionářskou činnost konal velmi obětavě, pěšky cestoval od vesnice k vesnici i přesto, že ho ve stáří trápila dna. Chanovský se pohyboval v široké oblasti od šumavských sklářských osad přes Nýrsko, Klatovy, Sušici až k Horažďovicím, Blatné na Strakonicku až k Domažlicím. Díky tomuto putování se mu podařilo získat mnoho vlivných přátel mezi šlechtou nejen v okolí Klatov.⁴¹ Jedním z nich byl don Martin de Huerta, voják a katolík, hodnocený zejména protestantskými historiky spíše negativně. Mezi léty 1622–1626 prováděl prostřednictvím tzv. lichtenštejnských dragonád násilnou protireformaci, a to zejména v Domažlicích, Žatci, Novém Bydžově a Kutné Hoře.⁴² Sehrál však důležitou roli v historii klatovské jezuitské koleje, když na přímmluvu Chanovského věnoval klatovským jezuitům dva domy na náměstí.

---

³⁸ HAVLÍČEK, Petr. Petr Vojtěch Chanovský. Světec nebo fanatik? In: *Barokní jezuitské Klatovy. Sborník textů ze symposia v Klatovech. 27.-29. dubna 2007.* Klatovy: OS Klatovské katakomby, 2007. ISBN 978-80-254-0908-4, s. 86.

³⁹ ČÁŇOVÁ, Eliška. Vývoj správy pražské arcidiecéze v době násilné rekatolizace Čech (1620–1671). In: *Sborník archivních prací 35/2.* Praha: Archivní správa Ministerstva vnitra ČSR 1985. s. 486.

⁴⁰ KADLEC, Jaroslav. *Přehled českých církevních dějin. 2. díl.* Praha: Zvon, 1991. s. 78.

⁴¹ PETERS, Karel. *Dějiny jezuitské koleje v Klatovech, Klatovy: Vlastivědné muzeum, 1945. s. 1.*

⁴² KADLEC, Jaroslav. *Přehled českých církevních dějin. 2. díl.* Praha: Zvon, 1991. s. 78.

5 Budovy klatovského jezuitského komplexu

Příchod Tovaryšstva Ježíšova do Klatov neznamenal jen zásah do náboženského a společenského života měšťanů. Výrazně se jezuité zapsali také do architektonické podoby města. Dominantou, která se dochovala do dnešních dnů, byl bezesporu kostel Neposkvrněného početí Panny Marie a sv. Ignáce z Loyoly. Mimo něj byl v jihozápadní části náměstí vybudován celý komplex budov sloužící potřebám jezuitů.

5.1 Klatovská jezuitská kolej

První česká jezuitská kolej byla založena na Starém Městě pražském u sv. Klimenta již roku 1556. Výstavba celého areálu byla však dokončena až krátce před zrušením řádu roku 1773.⁴³

O založení jezuitské koleje v Klatovech se jednalo již na podzim roku 1622.⁴⁴ Právě díky daru dvou domů, tzv. domu Skřivánkovského a Korálkovského na západní straně klatovského náměstí španělským rytířem donem de Huertou, získalo založení koleje podporu plzeňské a prácheňské katolické šlechty. To dokazuje list ze dne 1. listopadu 1635 adresovaný řádovému provinciálu P. Danielu Kirchnerovi, ve kterém zástupci této šlechty slibují podporu a vydržování nově vzniklé koleje.⁴⁵ Vznik nové koleje podpořil také pražský arcibiskup a kardinál Arnošt Vojtěch hrabě z Harrachu a královský podkomoří Přibík Jeníšek z Újezda, který byl osobním přítelem P. Chanovského.⁴⁶ Bylo však nezbytné, aby se vznikem nové koleje souhlasil také císař. Toto povolení obsahovala listina ze dne 12. února 1636, kterou obdrželi čeští místodržící od římského císaře a českého krále Ferdinanda III. Habsburského. Dne 20. února 1636 obdržela klatovská městská rada listinu od místodržících, kterou jí bylo oznámeno, že jezuitům je povoleno zřídit v Klatovech kolej.⁴⁷ (Příloha č. 6)

5.1.1 Umístění koleje

Nejprve se klatovští jezuité usadili v hořejším domě Korálkovském, kde byla již 13. dubna 1636 otevřena první gymnaziální třída.⁴⁸ Nejednalo se však ještě o kolej, ale pouze o rezidenci,

---

⁴³ ČORNEJOVÁ, Ivana. *Tovaryšstvo Ježíšovo: Jezuité v Čechách*. Vyd. 2. Praha: Hart, 2002. ISBN 80-86529-30-4, s. 59.

⁴⁴ PETERS, Karel. *Dějiny jezuitské koleje v Klatovech, Klatovy*: Vlastivědné muzeum, 1945. s. 2.

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ HEROLD, Miroslav. Klatovský kostel Neposkvrněného početí Panny Marie a sv. Ignáce z Loyoly. Příběh jedné stavby Tovaryšstva Ježíšova (1565-1773). In: *Barokní jezuitské Klatovy. Sborník textů ze symposia v Klatovech. 27.-29. dubna 2007*. Klatovy: OS Klatovské katakomby, 2007. ISBN 978-80-254-0908-4, s. 111.

⁴⁷ PETERS, Karel. *Dějiny jezuitské koleje v Klatovech, Klatovy*: Vlastivědné muzeum, 1945. s. 2

⁴⁸ Tamtéž.

což je druh domu, který je větší než misie, ale menší než kolej. Díky finančním darům blatenského děkana Marka Sellera a barona Václava Herakla z Kumburka a z Blíživa, se mohli klatovští jezuité přesunout do jihozápadní části města, do dvou domů pod Černou věží a do nárožního domu na místě pozdějšího gymnázia.⁴⁹ Na klatovském náměstí ve Střelcovském domě (čtvrtý v řadě pod Černou věží), který roku 1639 vyměnili za darovaný Skřivánkovský dům, byla zřízena prozatímní kaple zasvěcená zakladateli řádu Ignáci z Loyoly. Kaple byla schopná pojmout až 300 lidí a později pod ni byli pohřbíváni jak řadový členové, tak významní podporovatelé řádu. Ve zdejších katakombách byl jako první jezuita v Klatovech pochován také P. Chanovský.

Roku 1639 získali klatovští jezuité směnou od hraběte Viléma st. z Klenové na Žinkově a Roupově další dům na náměstí, tzv. Běšínovský dům, třetí dům pod Černou věží západním směrem.⁵⁰ Zbylé domy mezi Černou věží a domem Běšínovským zakoupili jezuité až po skončení třicetileté války, konkrétně roku 1652 a 1653.⁵¹ Další část pozemku budoucí koleje tvořily spáleniště a zchátralé budovy jižně od Černé věže. Roku 1656 byly zakoupeny ještě další dva domy v západní části náměstí, v sousedství Švábkovského domu, na jejichž místě měl být vystavěn jezuitský kostel.⁵²

5.1.2 Financování

Na výstavbu i následný provoz koleje bylo potřeba velké množství finančních prostředků. Jedním ze způsobů jejich získávání byla koupě statků v okolí Klatov. Nejprve se P. Chanovský obrátil opět na dona Huertu s žádostí o finanční dar, ten však odmítl poskytnout hotovost, místo toho nabídl klatovským jezuitům za výhodnou částku k odkoupení Korálkovský statek. Finance na tuto koupi poskytl již výše zmíněný blatenský děkan Marek Saller, který kromě daru odkázal jezuitské koleji i veškerý svůj majetek ve výši 10 256 zlatých a 42 krejcarů.⁵³ Za což mu byl udělen čestný titul zakladatele klatovské koleje. Koupí Korálkovského statku získali jezuité v Klatovech značný majetek. Dle odhadu z roku 1629 zahrnoval tento statek: 3 domy ve městě v hodnotě 2 800 kop grošů míšeňských, 5 dvorů a několik chalup v hodnotě 2 100 kop grošů míšeňských, 4 rybníky v hodnotě 1 600 kop grošů míšeňských, 140¹/₂ pluhu dědin v hodnotě 6 190 kop grošů míšeňských, 14 luk v hodnotě 1 365 kop grošů míšeňských a 7 chmelnic

---

⁴⁹ HEROLD, Miroslav. Klatovský kostel Neposkvrněného početí Panny Marie a sv. Ignáce z Loyoly. Příběh jedné stavby Tovaryšstva Ježíšova (1565-1773). In: *Barokní jezuitské Klatovy. Sborník textů ze symposia v Klatovech. 27.-29. dubna 2007.* Klatovy: OS Klatovské katakomby, 2007. ISBN 978-80-254-0908-4, s. 112.

⁵⁰ PETERS, Karel. *Dějiny jezuitské koleje v Klatovech*, Klatovy: Vlastivědné muzeum, 1945. s. 4.

⁵¹ Tamtéž, s. 9.

⁵² Tamtéž.

⁵³ Tamtéž.

v hodnotě 690 kop grošů míšeňských. Celková hodnota statku tedy činila 14 755 kop grošů míšeňských čili 17 214 zlatých rýnských.⁵⁴

Další nemovitý majetek, který klatovští jezuité zakoupili, byly velkostatky Štěpánovice a Svrčovec. Získali je dne 9. září 1638 od rytíře Přibíka Jeníška z Újezdce za 34 700 kop grošů míšeňských čili za 40 483 zlatých 20 krejcarů.⁵⁵ Finance na tuto koupi získali od barona Václava Heraklea z Kumburka a z Blíživa, který klatovským jezuitům odkázal svůj majetek v závěti ze dne 6. května 1637.⁵⁶

Jednou z nejvýznamnějších donátorek byla ovdovělá šlechtična Lucie Otilie Libštejnská z Kolovrat, rozená hraběnka z Martinic. Ta dne 19. dubna 1651 odkázala koleji 50 000 zlatých rýnských, za což jí byl udělen čestný titul spoluzakladatelky koleje.⁵⁷ Ten však podle řádové praxe přešel na jejího bratra a univerzálního dědice Jiřího Adama Bořitu z Martinic. Ten k darované částce přidal ještě dalších 10 000 zlatých rýnských. Tím se stali představitelé martinického rodu hlavními donátory klatovských jezuitů. Znak Martiniců, v červeném poli dvě stříbrná lekna a mezi nimi osmicípá zlatá hvězda, byl pak proto vsazen do průčelí koleje.

Další z významných donátorek byla Regina Kateřina Kocová, rozená z Klenového a Janovic a na Habarticích. Ta dne 20. dubna 1661 darovala jezuitskému řádu dům čp. 4 v Klášterní ulici a 29. ledna 1663 jim odkázala svůj statek Habartice. Ten zahrnoval tvrz a sídlo Habartice a ves Chuchli.⁵⁸

Neposledními významnými podporovatelkami klatovských jezuitů byly sestry Kateřina ze Svárova, Maxmiliána hraběnka z Klenového, Anna Perklárová a Polyxena z Klenového. Ty darovaly řádu roku 1666 dvůr „V Rybníčkách“.⁵⁹

5.1.3 Stavba koleje

Jak už bylo zmíněno, v Klatovech byla nejprve založena tzv. rezidence. Jejím představeným čili, tzv. superiorem se stal Andreas Stredonius (Ondřej Středa). Ten byl ve svém úřadě nezvykle dlouhou dobu mezi léty 1636–1644.⁶⁰ Již v září roku 1636 navštívil Klatovy

---

⁵⁴ PETERS, Karel. *Dějiny jezuitské koleje v Klatovech*, Klatovy: Vlastivědné muzeum, 1945. s. 6.

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ Tamtéž.

⁵⁷ HEROLD, Miroslav. Klatovský kostel Neposkvrněného početí Panny Marie a sv. Ignáce z Loyoly. Příběh jedné stavby Tovaryšstva Ježíšova (1565-1773). In: *Barokní jezuitské Klatovy. Sborník textů ze symposia v Klatovech. 27.-29. dubna 2007*. Klatovy: OS Klatovské katakomby, 2007. ISBN 978-80-254-0908-4, s. 113.

⁵⁸ PETERS, Karel. *Dějiny jezuitské koleje v Klatovech*, Klatovy: Vlastivědné muzeum, 1945. s. 13.

⁵⁹ Tamtéž.

⁶⁰ SÝKOROVÁ, Lenka a kol. *Klatovy*. Praha: NLN-Nakladatelství Lidové noviny, 2010. ISBN 978-80-7422-018-0, s. 240.

český jezuitský provinciál P. Daniel Kirchner, který shledal hořejší dům Korálkovský za vhodné místo pro budoucí kolej.⁶¹ Následně se ale plány na umístění koleje změnily. V letech 1636–1656 získali klatovští jezuité koupí nebo darem další domy a pozemky na západní straně klatovského náměstí poblíž Černé věže, proto bylo rozhodnuto o stavbě celého nového řádového komplexu zahrnujícího mimo kolej a školu také jezuitský chrám.

Na podzim roku 1652 se stal vedoucím řádových staveb P. Theodor Moretus, původem Nizozemec z oblasti dnešní Belgie, kterého k tomu opravňovalo nejen jeho praxe ve stavebnictví a výborné matematické vzdělání, ale také nebývalý talent a bohaté zkušenosti. Jako architekt byl povolán Carlo Lurago. Tento významný barokní sochař a architekt původem z Itálie se proslavil mnoha stavbami nejen pro jezuitský řád, a nejen v Praze, ale i po celých Čechách, v Polsku a Bavorsku.

„Konečně P. Th. Moreteus, rektor koleje, po svém jmenování počal stavěti od základů novou kolej, kteréžto stavby jednu stranu jsme potom ve školy proměnili, ostatní část byla přizpůsobena tak, aby se tam jednou mohl vystavěti seminář. První základy stavby položil 13. dubna 1655 a ve lhůtě sedmiměsíční tři strany celého čtyřúhelníku vyvedli již v dosti znamenitou hmotu.“⁶²

Stavba postupovala velmi rychle a dokončena byla již roku 1661. Ale už roku 1665 musely být provedeny další stavební úpravy, kvůli kterým byl dokonce předčasně ukončen školní rok. Pod vedením architekta Domenica Orsiho, který byl ke stavbě pozván, byly opravovány klenby, některé musely být dokonce strženy a postaveny znovu.⁶³ Náklady na samotnou stavbu dosáhly výše 10 000 zlatých rýnských.

5.2 Kostel Neposkvrněného početí Panny Marie a sv. Ignáce z Loyoly

První plán na výstavbu klatovského jezuitského komplexu, jehož autora neznáme, vznikl mezi léty 1651–1652. Kostel je na něm situován přímo pod Černou věž. Naproti tomu na druhé variantě plánu, která vznikla mezi léty 1654–1656 a je zřejmě dílem samotného P. Moreta, už je kostel umístěn do jihozápadního rohu náměstí, tam, kde stojí dnes.⁶⁴ (Příloha č. 7)

---

⁶¹ PETERS, Karel. *Dějiny jezuitské koleje v Klatovech*, Klatovy: Vlastivědné muzeum, 1945. s. 4.

⁶² Tamtéž, s. 10.

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ HEROLD, Miroslav. Klatovský kostel Neposkvrněného početí Panny Marie a sv. Ignáce z Loyoly. Příběh jedné stavby Tovaryšstva Ježíšova (1565-1773). In: *Barokní jezuitské Klatovy. Sborník textů ze symposia v Klatovech. 27.-29. dubna 2007*. Klatovy: OS Klatovské katakomby, 2007. ISBN 978-80-254-0908-4, s. 115.

Přesunutí kostela vyžadovalo zakoupení a zboření dalších čtyř domů, což se nelíbilo měšťské radě. Roku 1655 vlastnili jezuité v Klatovech již 17 domů. Dalších 9 domů patřilo dominikánům, 23 vyšším stavům a 43 domů bylo ve zchátralém stavu. Jednalo se tedy celkem o 92 domů, ze kterých město nemělo žádný finanční užitek. Radní se proto 14. července 1655 obrátili na královského místodržícího s žádostí, aby jezuitům zamezil další zakupování domů ve městě.⁶⁵ Této žádosti ale nebylo vyhověno.

Dne 24. dubna 1656, v den svátku sv. Jiří na počest nejvyššího kancléře Království českého a zároveň jednoho z donátorů stavby Jiřího Adama Bořity z Martinic, se mohlo konečně začít se stavbou chrámu.⁶⁶ Tehdejší rektor řádu P. Moretus nejspíš záměrně započal se stavbou kostela i koleje ve stejnou dobu a všemožně se snažil o to, aby práce postupovaly co nejrychleji. Měl obavy z toho, aby se některý z jeho nástupců nechtěl vrátit k původním plánům umístění kostela. Když pak 31. srpna 1656 P. Moretus složil rektorský úřad, ozvalo se mnoho hlasů odpůrců jeho počínání, a to i ze strany řádu.⁶⁷ Návrhy na přemístění základů kostela se ale z finančních důvodů neuskutečnily, protože již byla postavena i značná část hlavní lodi.

Kostel Neposkvrněného početí Panny Marie a sv. Ignáce z Loyly se svou typologií hlásí k rozvržení hlavního jezuitského chrámu světa, Il Gesu, stojícího při bývalém sídle generálního představeného řádu v Římě. (Příloha č. 8) Klatovský chrám má však od římského vzoru několik odlišností. Tou nejnapadnější je, že v jeho průčelí stojí po stranách dvě mírně ustupující věže. Od jiných křesťanských chrámů orientovaných kněžištěm k východu se odlišuje také tím, že je orientovaný směrem na západ, a to proto, aby jeho průčelí směřovalo do náměstí.

První polovina jednolodního chámu se sálovou dispozicí je raně barokní, druhá část, transept s presbytářem, je již z doby vrcholného baroka. Obě části však tvoří harmonický celek. Hlavní loď o délce 51 metrů je překřížena transeptem o délce 28 metrů a šířce 14 metrů. V křížení je umístěna plackovitá klenba na půlkruhových pasech s iluzivní freskou kopule na vysokých tamburech od Johanna Hiebela, českého malíře bavorského původu. Po stranách chrámu jsou umístěny tři kaple s lunetovými výsečemi. Podél lodi jsou na emporách vyklenuty balkóny zdobené dřevěnými balustrádami a štukaturou. Balkóny jsou umístěny na mohutných volutových konzolách při stěnách transeptu. Vrcholně barokní balustrády se nacházejí také v oknech bývalých oratorií a chórů v presbytáři. Stěny chrámu jsou členěny pilastry, které jsou

---

⁶⁵ PETERS, Karel. *Dějiny jezuitské koleje v Klatovech*, Klatovy: Vlastivědné muzeum, 1945. s. 10.

⁶⁶ HEROLD, Miroslav. Klatovský kostel Neposkvrněného početí Panny Marie a sv. Ignáce z Loyoly. Příběh jedné stavby Tovaryšstva Ježíšova (1565-1773). In: *Barokní jezuitské Klatovy. Sborník textů ze symposia v Klatovech. 27.-29. dubna 2007*. Klatovy: OS Klatovské katakomby, 2007. ISBN 978-80-254-0908-4, s. 113.

⁶⁷ Tamtéž, s. 115.

zakončeny kompozitními hlavicemi ze štuky. Presbytář je zakončen závěrovou zdí, na které je vyvedena iluzivní freskovitá malba hlavního oltáře, která má vyvolávat dojem pokračování prostoru.⁶⁸ (Příloha č. 10)

Vně nemá kostel téměř žádnou architektonickou výzdobu. Ramena příčné lodi jsou stejně vysoká jako loď hlavní. Čela obou lodí jsou prolomena dvojicí menších a větších oken mezi lizénami.⁶⁹ Do kostela je možno vstoupit třemi portály, které společně se sochami, které jsou umístěny v průčelí chrámu, mají významnou ikonografickou úlohu. Nad hlavním portálem se nachází zkratka IHS, nad levým portálem pak zkratka jména Josefa a nad pravým portálem zkratka jména Marie, matky Ježíše Krista. Střední portál je sedlový a po stranách je zdobený pilastry a sloupy. Supraporta nese niku se sochou sv. Ignáce z Loyoly, na kterého z obou stran vzhlížejí sochy andělů. Na průčelí kostela se nachází celkem deset soch v pěti sadách. Tři dvojice se nachází na rizalitu, na každé z věží je pak další dvojice. Na vrcholu průčelí se pak nachází socha Panny Marie stojící na kouli představující svět. Sochy umístěné v nikách v průčelí kostela byly instalovány roku 1743.⁷⁰ (Příloha č. 9)

5.2.1 Architekti

Na stavbě klatovského jezuitského komplexu se vystříдалo hned několik slavných barokních architektů. Prvním z nich byl italský architekt Carlo Lurago, který společně s P. Theodorem Moretem stál u zrodu prvotních plánů celého komplexu. (Příloha č. 5)

Potom, co byly stavební práce na chrámu na deset let pozastaveny a na urychleně dostavěné koleji musely být provedeny zásadní opravy, byl do Klatov povolán nový architekt. Byl jím Giovanni Domenico Orsi, který dne 13. února 1666 uzavřel smlouvu s tehdejšími rektorem P. Václavem Schwertferem.⁷¹ Orsi měl nad již zbudovanými základy postavit nový kostel podle Moretova-Luragova projektu. Ten se však ukázal být v klatovském prostředí neuskutečnitelný, proto byl značně zjednodušen. K samotné stavbě se z finančních důvodů přistoupilo až roku 1671.⁷² Zápisy z výročních zpráv, které byly každoročně zasílány ze všech jezuitských domů na řádovou generální kurii do Říma, o postupu stavebních prací hovoří takto:

---

⁶⁸ HEROLD, Miroslav. Klatovský kostel Neposkvrněného početí Panny Marie a sv. Ignáce z Loyoly. Příběh jedné stavby Tovaryšstva Ježíšova (1565-1773). In: *Barokní jezuitské Klatovy. Sborník textů ze symposia v Klatovech. 27.-29. dubna 2007.* Klatovy: OS Klatovské katakomby, 2007. ISBN 978-80-254-0908-4, s. 115.

⁶⁹ Tamtéž.

⁷⁰ POCHE, Emanuel, *Umělecké památky Čech: [K/O]*. Praha: Academia, 1978. s. 65.

⁷¹ HEROLD, Miroslav. Klatovský kostel Neposkvrněného početí Panny Marie a sv. Ignáce z Loyoly. Příběh jedné stavby Tovaryšstva Ježíšova (1565-1773). In: *Barokní jezuitské Klatovy. Sborník textů ze symposia v Klatovech. 27.-29. dubna 2007.* Klatovy: OS Klatovské katakomby, 2007. ISBN 978-80-254-0908-4, s. 115.

⁷² Tamtéž.

Roku 1671 vyrostla chrámová stavba v polovině své plánované délky až do úrovně střechy spolu s oběma věžemi. Na nich byly usazeny vrcholy a špice, do kterých byly 13. října vloženy pamětní listiny. Roku 1672 bylo zaklenuto šest kaplí a věže byly z jedné třetiny pokryty bílým plechem. Roku 1673 byl chrám velkým nákladem a prací zaklenut klenbou takového rozponu, že náš stavitel, pan Ursini v celých Čechách nejslavnější a nejzkušenější prohlásil, že v celém království se nenajde stejné. Bylo také zaklenuto šest velikých a pěkně upravených krypt pod bočními kaplemi. Krov osazený již před dvěma lety byl současně s kaplemi pokryt pálenou krytinou a obě věže zářily díky plechu, kterým byly pokryty.⁷³

Roku 1675 byla v chrámu usazena velká okna a postaven varhanní kůr. Byla také provedena vnitřní štukatura a v září toho roku byla za pomoci pražského tesařského mistra Thomy na vrchol štítu chrámového průčelí vsazena kamenná socha Panny Marie Immaculaty. Do roku 1677 byla dokončena výzdoba chrámové lodi a bylo odstraněno lešení, čímž byla ukončena první fáze stavby.⁷⁴

Na svátek Neposkvrněného početí Panny Marie 8. prosince 1675 byla v nedokončeném chrámu sloužena první mše.⁷⁵ K velké a okázalé slavnosti spojené s vysvěceným kostela pražským biskupem Janem Ignácem Dlouhoveským z Dlouhé Vsi však došlo až 20. srpna 1677.⁷⁶

Pod vedením Domenica Orsiho byla realizována jen první polovina chrámu. A přestože kostel zatím postrádal transept a presbytář, působil velmi okázale. Podle řádových předpisů mohly být kostely, na rozdíl od obytných budov, pojaty zdobně a zvláště velkolepě.

Dne 8. července 1689 došlo k tzv. francouzskému požáru, který zničil téměř celé město. Nevyhnul se ani jezuitskému kostelu, kde napáchal značné škody. Požár zničil obě věže, střechu chrámu, sakristii, varhany a tři oltáře. Jezuité se však dali ihned do oprav škod a za přispění okolní šlechty mohl být chrám už po několika měsících opět využíván. Následovaly však další opravy jak vně, tak uvnitř kostela. Plně obnoven byl až roku 1702.⁷⁷

---

⁷³ HEROLD, Miroslav. Klatovský kostel Neposkvrněného početí Panny Marie a sv. Ignáce z Loyoly. Příběh jedné stavby Tovaryšstva Ježíšova (1565-1773). In: *Barokní jezuitské Klatovy. Sborník textů ze symposia v Klatovech. 27.-29. dubna 2007.* Klatovy: OS Klatovské katakomby, 2007. ISBN 978-80-254-0908-4, s. 116.

⁷⁴ Tamtéž, s. 117.

⁷⁵ PETERS, Karel. *Dějiny jezuitské koleje v Klatovech*, Klatovy: Vlastivědné muzeum, 1945. s. 12.

⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷ HEROLD, Miroslav. Klatovský kostel Neposkvrněného početí Panny Marie a sv. Ignáce z Loyoly. Příběh jedné stavby Tovaryšstva Ježíšova (1565-1773). In: *Barokní jezuitské Klatovy. Sborník textů ze symposia v Klatovech. 27.-29. dubna 2007.* Klatovy: OS Klatovské katakomby, 2007. ISBN 978-80-254-0908-4, s. 120.

K dostavbě chrámu mohlo dojít až v roce 1709, kdy klatovským jezuitům pomohla z nesnadné finanční situace neznámá dávkyně. Vrcholně barokní završení stavby s největší pravděpodobností probíhalo za dozoru dalšího významného barokního architekta Kryštofa Dientzenhofera. Po třicetiletém odkládání se konečně mohlo začít pracovat na uzavření západní části chrámu. Už v roce 1712 byla na nově zbudované části položena střecha, o rok později pak bylo zbudováno nové klenutí, a to včetně sakristie. Roku 1715 pak došlo k zaklenutí krypt a chórů, byla zasklena velká i malá okna a položeny schody k chórům. V následujících letech pak byla položena dlažba v presbytáři a pod křížením a k tomu položeny kamenné schody před hlavním a dvěma vedlejšími oltáři. Aby se stará část stavby přizpůsobila nové, byla znovu vymalována a na chórech bylo obnoveno zábradlí.⁷⁸

Roku 1717 byl chrám konečně hotov. Bylo však třeba ještě dokončit freskovou výmalbu, zařídit sakristii a kostel vnitřně vybavit. K slavnostnímu otevření kostela došlo 31. července 1717 na den svatého Ignáce. Kostel požehnal děkan pražského metropolitního chrámu Hotovec z Husenic.⁷⁹

Čtvrtý významný barokní architekt, který na klatovském jezuitském kostele zanechal otisky své tvorby, byl pravděpodobně Kilián Ignác Dientzenhofer. Roku 1736 byl klatovskými jezuiti povolán, aby ozdobil hlavní průčelí chrámu třemi zbrusu novými kamennými portály.⁸⁰

5.3 Katakomy

Nedílnou součástí klatovského jezuitského komplexu jsou podzemní krypty, které byly budovány pod kostelem Neposkvrněného početí Panny Marie a sv. Ignáce z Loyoly mezi léty 1656–1676. Krypty se staly místem posledního odpočinku nejen členů jezuitského řádu, ale také jedinců z řad klatovské šlechty a měšťanstva, kteří byli donátory řádu. Mezi léty 1676–1783 bylo do klatovských katakomb postupně uloženo přes 200 zemřelých.⁸¹

Těla byla konzervována unikátním druhem přírodní mumifikace, ke které přispíval hlavně propracovaný odvětrávací systém, jenž ústil až do střechy kostela. Mumie tak byly uloženy v ideální teplotě i vlhkosti vzduchu a zůstaly tak prakticky nedotčeny po desítky a stovky let.

---

⁷⁸ HEROLD, Miroslav. Klatovský kostel Neposkvrněného početí Panny Marie a sv. Ignáce z Loyoly. Příběh jedné stavby Tovaryšstva Ježíšova (1565-1773). In: *Barokní jezuitské Klatovy. Sborník textů ze symposia v Klatovech. 27.-29. dubna 2007*. Klatovy: OS Klatovské katakomby, 2007. ISBN 978-80-254-0908-4, s. 120.

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ CHROUST, Václav. Katakomy Klatovy. Historie krypty. In: *Katakomy.cz* [online]. Dostupné z URL: <<http://www.katakomy.cz/katakomyklatovy/historiekrypty>> [cit. 20. 4. 2018].

Tento odvětrávací systém byl však poškozen během rekonstrukce střechy kostela ve třicátých letech 20. století, čímž bylo zničeno celkem 140 mumií. Ty byly pak roku 1937 pohřbeny do hromadného hrobu na klatovském hřbitově.⁸² Část zbylých mumií byla vystavena v jedné z krypt až do roku 2011, kdy byla vytvořena nová expozice v původních prostorách katakomb. Nová expozice zahrnuje také dobové listiny, historické předměty, modely staveb či dokumentární filmy. V nově zpřístupněných částech lze vidět také cisternu na vodu, či systém spouštění rakve do původně nepřístupných krypt. Expozice je doplněna i o seznam pochovaných a panel s nákresem ventilačního systému.⁸³ (Příloha č. 11)

5.4 Jezuitské gymnázium

Díky jezuitskému latinskému gymnáziu se staly Klatovy centrem vzdělávání v západních Čechách. Zdejší gymnázium navštěvovali nejen žáci z Klatovska, ale také z jiných částí plzeňského kraje, dokonce i z Bavorska.

Jezuité započali s výukou hned po příchodu do města roku 1636. Nejprve jim k tomuto účelu sloužil hořejší Korálkovský dům, který dostali darem. Po dostavbě koleje se výuka přesunula do kolejní budovy. Až v roce 1720 byla dokončena samostatná budova gymnázia přímo za presbytářem jezuitského kostela. Zde se studenti učili až do zrušení řádu roku 1773, kdy bylo gymnázium přeloženo do Písku.⁸⁴ Od roku 1783 byl prostor bývalého jezuitského gymnázia využíván pro tzv. hlavní školu a od roku 1840 pak přibyla ještě dvoutřídní podreálka. Od roku 1870 zde sídlila městská chlapecká škola.

Z hlediska úrovně vzdělání bylo zrušení gymnázia krokem zpět. Tzv. Hauptschule nebyla přípravou na další univerzitní studium, a tak Klatovští studenti museli za vyšším vzděláním do Písku či Plzně. Gymnaziální studium se tak pro studenty z méně majetných rodin stalo nedostupným. Na nápravě situace systematicky pracovali klatovští radní od roku 1781, ovšem k obnově gymnázia bylo třeba obstarat novou budovu, učitele a vytvořit finanční fond na jeho financování.⁸⁵

---

⁸² CHROUST, Václav. Katakomby Klatovy. Historie krypty. In: *Katakomby.cz* [online]. Dostupné z URL: <<http://www.katakomby.cz/katakombykatovy/historiekrypty>> [cit. 20. 4. 2018].

⁸³ CHROUST, Václav. Nová expozice. In: *Katakomby.cz* [online]. Dostupné z URL: <<http://www.katakomby.cz/katakombykatovy/nov%C3%A1-expozice>> [cit. 20. 4. 2018].

⁸⁴ SÝKOROVÁ, Lenka a kol. *Klatovy*. Praha: NLN-Nakladatelství Lidové noviny, 2010. ISBN 978-80-7422-018-0, s. 285.

⁸⁵ Tamtéž, s. 286.

Novým působištěm gymnázia se stala budova bývalého dominikánského kláštera a výuku měli obstarávat benediktínští mniši, se kterými město uzavřelo smlouvu. Finance pak zajistil prodej pěti městských rybníků a veřejná sbírka. A tak mohlo dne 4. listopadu 1812 za účasti představitelů města i kraje dojít ke znovuootevření gymnázia v Klatovech.

6 Činnost jezuitů v Klatovech

Hlavní činnost Tovaryšstva lze rozdělit na tři okruhy: pastorační, katechetickou a liturgickou, doplněnou o konkrétní misijní práci a působení školské a pedagogické. Všechny tyto činnosti vycházely ze stejných základů a kladly si stejné cíle, na nichž byl založen celý jezuitský řád – obrana šíření a upevňování katolické víry. Dle původního návrh řádové koncepce by se členové měli zabývat hlavně: „*Kázáními, přednáškami a jakoukoliv jinou službou Božímu slovu, duchovními cvičeními, vyučováním dětí a nevzdělaných lidí v křesťanské nauce, zpovídáním a udělováním jiných svátostí, poskytováním duchovní útěchy věřícím v Krista, a to vše zadarmo bez přijímání jakékoliv odměny za práci při vzpomenuých službách.*“⁸⁶

6.1 Pastoračně-katechetické působení

Jedním z nejúčinnějších prostředků šíření víry a potírání kacířství bylo kázání. Kázání a katecheze byly součástí povinností vyplývajících z kněžského svěcení podle zásad tridentského koncilu. V jezuitském řádu se k poučování o víře užívalo katechismu „*Summa doctrinae christianae*“ od Petra Canisia vydaného roku 1555.⁸⁷ Zatímco mše se odbyvaly v latině, kázání probíhala zpravidla v národním jazyce. K pronášení kázání bylo mnoho příležitostí. Ať už se jednalo o velké církevní slavnosti jako pouti, svěcení kostelů a klášterů, nebo i jiné události. Jezuitští kazatelé byli známí svou výřečností a schopností zaujmout posluchače. Kromě dokonalé znalosti podstaty pravé víry se navíc museli orientovat v aktuálním dění v místě svého působení, aby mohli adekvátně reagovat na individuální potřeby a tužby svých bližních.

Řádové směrnice nedovolovaly členům přijímat hodnosti vně řádu, proto se nemohli stát biskupy či arcibiskupy, a dokonce ani faráři. Dělo se tak však ve výjimečné situaci po porážce stavovských vojsk na Bílé hoře, kdy byl v celé zemi nedostatek katolických kněží. Kázat a zpovídat mohli příslušníci Tovaryšstva jen se zvláštním povolením i v jiných než řádových kostelech.⁸⁸ Klatovští jezuité proto nekázali jen ve své kapli a chrámu, ale později i ve farním chrámu, a dokonce i u dominikánů. Kázali také v sousedních obcích, jako byly Němčice, Předslav, Žinkovy, Habartice a další.⁸⁹ Klatovští jezuitští kněží byli vyhledávanými kazateli

⁸⁶ ČORNEJOVÁ, Ivana. *Tovaryšstvo Ježíšovo: Jezuité v Čechách*. Vyd. 2. Praha: Hart, 2002. ISBN 80-86529-30-4, s. 41.

⁸⁷ Tamtéž, s. 47.

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ PETERS, Karel. *Dějiny jezuitské koleje v Klatovech*, Klatovy: Vlastivědné muzeum, 1945. s. 14.

také proto, že byli schopni kázat jak česky, tak německy a mohli být posíláni i do německy mluvících pohraničních oblastí.⁹⁰

Práce kazatele a zpovědníka spolu úzce souvisela. Kazatel měl za úkol hříšníka navést na správnou cestu k nápravě, aby mu pak zpovědník mohl uložit odpovídající pokání. Zpověď byla svátostí, kterou se katolictví výrazně lišilo od protestantských směrů. Jezuitům však bylo někdy vyčítáno, hlavně ze strany jansenistů – žáků yperského biskupa Cornelia Jansena, že jsou až příliš laxní v praxi pokání a udělování konkrétních úkonů vedoucích k rozhřešení. To prý často bylo – dle názoru jansenistů – udělováno předem, jen v důvěře v příští pokání, které mohlo být vykonáno „jen“ přeříkáním modliteb.

Klatovští jezuité vykonávali všechny řádem předepsané povinnosti vůči věřícím svědomitě. Kromě bohoslužeb, které se nejdříve konaly v provizorní kapli, později v nově zbudovaném kostele, se věnovali i ostatním svátostem. O úspěšnosti jejich rekatolizační činnosti svědčí i každoročně se zvyšující počet věřících, kteří přicházeli ke svatému přijímání. Zatímco v roce 1656, tedy nedlouho po třicetileté válce, to bylo necelých 10 000, v roce 1686 to bylo 32 000.⁹¹ Dále pak: „*Jesuité přisluhovali svátostí posledního pomazání, který byl při rvačce smrtelně zraněn, stejně jako ženě odsouzené na smrt pro zavraždění muže. Nebáli se ani přisluhovat svátostmi v době nakažlivých nemocí, zejména za moru roku 1680 a při epidemii neštovic roku 1690.*“⁹²

Velký vliv na obyvatele města mělo založení latinské a české mariánské družiny. Latinská družina „Panny Marie bez poskvrny počaté“ byla založena již roku 1639. Jejími členy byli kněží, ale i laici, zejména šlechtici, kteří ovládali latinu a studenti vyšších tříd jezuitského gymnázia.⁹³ Tato družina pořádala zbožná procesí, z nichž nejvýznamnější bylo to na Velký pátek.

Česká družina byla založena roku 1659 a jejími členy byli kromě šlechticů i měšťané. Ti pořádali procesí mimo Klatovy. První z nich, které bylo pak každoročně opakováno, se konalo již roku 1661 a jeho cílem byla Svatá Hora u Příbrami.⁹⁴

---

⁹⁰ ASCHENBRENNER, Vít. *Hudebně-liturgický provoz jezuitské koleje v Klatovech v 18. století*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2011. ISBN 978-80-7043-952-4, s. 51.

⁹¹ PETERS, Karel. *Dějiny jezuitské koleje v Klatovech*, Klatovy: Vlastivědné muzeum, 1945. s. 13.

⁹² Tamtéž, s. 14.

⁹³ Tamtéž, s. 16.

⁹⁴ PETERS, Karel. *Dějiny jezuitské koleje v Klatovech*, Klatovy: Vlastivědné muzeum, 1945. s. 16.

Součástí každodenního působení řádu v duchovní rovině byla také tzv. konverzátorská činnost. Klatovští otcové v rámci těchto duchovních služeb poskytovali měšťanům i okolní šlechtě možnost zbožné konverzace s knězem a jeho doprovodem. Ti navštěvovali domácnosti a nabádali k nábožnému životu, zjišťovali, jestli není někde páchán hřích, nebo jestli se v domácnostech nevyskytují zakázané knihy.⁹⁵

6.2 Pedagogická činnost

Jezuité nevytvořili svůj originální pedagogický systém, ale čerpali z osvědčených metod. Školský systém navazoval na dílo římského filozofa a rétora Quintiliana a na italské humanisty Sadoleta a Vittorina de Feltre.⁹⁶ Spojovali studium věd „lidských“ i „božských“, ale všechny převzaté postupy i principy si vždy uzpůsobili dle svých potřeb. Důraz ve své katolicko-humanistické pedagogické soustavě kladli na význam Kristova odkazu, který vedl k pokoře, sebeobětování a poslušnosti. Základem výuky na jezuitských školách bylo jazykové vzdělání, a to především v latinském jazyce. Typickou metodou užívanou pro studium jazyka bylo diktování učiva a následné opakování – repetitio. Po každé takové přednášce však následoval čas vymezený pro dotazy studentů. Účinným prostředkem pro dosažení co nejlepších studijních výsledků bylo probudit ve studentech soutěživost, a to nejlépe na veřejných přehlídkách. Mimo to se učitelé snažili vystihovat individuální vlohy studentů a využívat jejich přirozené zájmy.⁹⁷ Jezuité kromě rozvoje ducha dbali také na fyzické zdraví svých studentů. Proto přednášky střídaly hodiny odpočinku i her a cvičení. Kromě toho se hlavně ve vyšších třídách gymnázia vyučovala také historie a počty.⁹⁸ Při výkladu se vycházelo zejména z četby děl antických autorů.

Jezuitské školství bylo trojstupňové. Nižší studia – gymnázium – trvala zpravidla čtyři až pět let. Tomu však předcházely ještě tzv. ABC třídy následované třemi ročníky gramatiky. Následující dva roky se studenti učili poetice s rétorice. Na gymnázium navazovala tříletá artistická (filozofická) fakulta. Zde se vyučovala logika, fyzika a metafyzika. Nejvyšším stupněm pak byla fakulta teologická, na které studenti strávili čtyři roky.⁹⁹ Na počátku

---

⁹⁵ ASCHENBRENNER, Vít. *Hudebně-liturgický provoz jezuitské koleje v Klatovech v 18. století*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2011. ISBN 978-80-7043-952-4, s. 52.

⁹⁶ ČORNEJOVÁ, Ivana. *Tovaryšstvo Ježíšovo: Jezuité v Čechách*. Vyd. 2. Praha: Hart, 2002. ISBN 80-86529-30-4, s. 61.

⁹⁷ Tamtéž, s. 64.

⁹⁸ VALENTOVÁ, Kateřina. Jezuitské gymnázium počátku 18. století. In: *Barokní jezuitské Klatovy. Sborník textů ze symposia v Klatovech. 27.-29. dubna 2007*. Klatovy: OS Klatovské katakomby, 2007. ISBN 978-80-254-0908-4, s. 104.

⁹⁹ ČORNEJOVÁ, Ivana. *Tovaryšstvo Ježíšovo: Jezuité v Čechách*. Vyd. 2. Praha: Hart, 2002. ISBN 80-86529-30-4, s. 66.

18. století bylo v Čechách celkem 31 jezuitských gymnázií, filozofie a teologie se pak vyučovala v Praze, Olomouci a Vratislavi.¹⁰⁰

V Klatovech zahájili jezuité svou pedagogickou činnost brzy po svém příchodu do města. Již 13. dubna 1636 otevřel P. Jan Molitoris první třídu budoucího gymnázia.¹⁰¹ Úkolem gymnázií bylo, aby se studenti naučili především latinu. Základem bylo naučit se nejen číst a psát a gramatiku, ale také ovládat syntax, případně koncipovat rétorická cvičení. V menší míře se vyučovala také řečtina.

Klatovské gymnázium průměrně navštěvovalo až 300 žáků, čímž se stalo největším mimopražským gymnáziem v Čechách. Naproti tomu zdejší seminář, ve kterém bylo ubytovááno jen kolem 13 % studentů, patřil k jedněm z nejmenších. Navíc si musela většina seminaristů svůj pobyt v semináři platit ze svého.¹⁰²

Vyučujícími byli převážně kněží, ale doplňovali je také magistři – členové řádu, kteří složili jen nižší řeholní slib. Ti vyučovali hlavně v nižších třídách. Členové řádu se na postech vyučujících v Klatovech poměrně často střídali, přesto se udržoval počet 9–14 kněží a 4–5 magistrů.¹⁰³

Na činnost nejen vyučujících dohlíželi rektori. Ti zastávali svůj úřad tradičně tři až čtyři roky. Prvním rektorem po povýšení klatovské rezidence na kolej se roku 1642 stal Gregorius Pelta. Po něm se rektorem stal doktor filozofie Johannes Porubka následovaný Bernardem Hermannem. Mezi léty 1653–1656 byl rektorem klatovské koleje P. Theodor Moretus.¹⁰⁴ Dalšími významnými rektory pak byli P. Joannes Institoris, P. V. Schwertfer, P. Joannes Miltrovius a P. W. Milinský.¹⁰⁵

6.2.1 Výuka hudby v jezuitském prostředí

Jedním z účinných prostředků, jak připoutat širší lidové vrstvy k účasti na liturgii a na náboženském životě obecně, byla hudba. To si brzy uvědomili i představitelé jezuitského

---

¹⁰⁰ VALENTOVÁ, Kateřina. Jezuitské gymnázium počátku 18. století. In: *Barokní jezuitské Klatovy. Sborník textů ze sympozia v Klatovech. 27.-29. dubna 2007*. Klatovy: OS Klatovské katakomby, 2007. ISBN 978-80-254-0908-4, s. 100.

¹⁰¹ ASCHENBRENNER, Vít. *Hudebně-liturgický provoz jezuitské koleje v Klatovech v 18. století*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2011. ISBN 978-80-7043-952-4, s. 39.

¹⁰² VALENTOVÁ, Kateřina. Jezuitské gymnázium počátku 18. století. In: *Barokní jezuitské Klatovy. Sborník textů ze sympozia v Klatovech. 27.-29. dubna 2007*. Klatovy: OS Klatovské katakomby, 2007. ISBN 978-80-254-0908-4, s. 100.

¹⁰³ PETERS, Karel. *Dějiny jezuitské koleje v Klatovech*, Klatovy: Vlastivědné muzeum, 1945. s. 19.

¹⁰⁴ ČORNEJOVÁ, Ivana. *Tovaryšstvo Ježíšovo: Jezuité v Čechách*. Vyd. 2. Praha: Hart, 2002. ISBN 80-86529-30-4, s. 241.

¹⁰⁵ PETERS, Karel. *Dějiny jezuitské koleje v Klatovech*, Klatovy: Vlastivědné muzeum, 1945. s. 19.

řádu, kteří svůj prvotně striktně odmítavý postoj postupně změnili a domy Tovaryšstva se tak stávaly významnými středisky hudebního provozu. Jedním z důvodů této proměny byla snaha řádu přizpůsobovat se lokálním potřebám a tradicím místa jejich působení, což právě v českých zemích, kde byla hluboce zakořeněná protestantská tradice zpěvu během liturgie, znamenalo stále častější výjimky od oficiální řádové linie odmítání hudebního doprovodu liturgie. Již během 16. století proto existovaly jezuitské koleje s čilým hudebním provozem a od 17. století docházelo k všeobecnému rozšíření hudby po celém řádu.¹⁰⁶ V době, kdy jezuité přišli do Klatov, byla proměna řádové koncepce liturgické hudby již vyřešena.

Kromě toho, že hudba sloužila v první řadě jako prostředek k povzbuzení zbožnosti věřících při bohoslužbách, sloužila také k vnější reprezentaci řádu při liturgických obřadech i během školských divadelních představení. Hudba také sloužila jako součást výchovy, proto byly hudební žánry a obsahy hudebního provozu pečlivě vybírány. Jezuity oblíbené byly hlavně duchovní písně v národním jazyce. Na rozdíl od jiných řádů jezuité neusilovali o vytvoření specifického hudebního stylu či vlastních hudebně-liturgických forem. Spokojili se s repertoárem liturgické hudby, který byl k dispozici v nejezuitském prostředí.¹⁰⁷

I když Tovaryšstvo přijalo hudbu jako součást liturgie, nestala se její produkce jednou z náplní řádu. Měla sloužit pouze jako podpůrný prostředek misijní a pastorační činnosti či jako součást výchovy. Hlavně ale sloužila k reprezentaci řádu. Uvnitř řádu však měla hudba značně horší pozici. Hudba nebyla oficiálně podporována řádovými představenými, což se projevilo i na její výuce. Věnovat se jí směli pouze hudebně nadaní novici před kněžským svěcením, a poté jen ti členové, kteří byli pověřeni funkcí hudebního profesora. Je však doloženo, že u obsazování této funkce většinou nebylo dostatečně zohledňováno skutečné hudební nadání uchazeče, což bezpochyby vedlo k tomu, že se v jezuitském prostředí nevyprofilovalo, na rozdíl od jiných řádů, mnoho významných skladatelských osobností.¹⁰⁸ Na druhou stranu praefectus musicae se věnoval hlavně práci administrativní, ekonomické a organizační, takže musel být spíše zdatným manažerem, který se staral o hudební těleso seminaristů než vynikajícím muzikantem. Praktickou výuku zpěvu a hry na hudební nástroje měl na starost tzv. instruktor. Jednalo se většinou o jednoho ze starších a zkušenějších seminaristů.

---

¹⁰⁶ ASCHENBRENNER, Vít. *Hudebně-liturgický provoz jezuitské koleje v Klatovech v 18. století*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2011. ISBN 978-80-7043-952-4, s. 57.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 60.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 59.

Do semináře většinou přicházeli studenti, kteří už byli v minulosti více či méně hudebně vzděláváni. Ti, kteří byli úplnými začátečníky, se pod vedením svého instruktora učili hlavně hudební teorii, zejména psaní not. Jejich výuka probíhala dvakrát denně, vždy čtvrt hodiny po obědě a po večeři. Pokročilejší studenti byli vyučováni odděleně jako diskantisté a altisté. I oni měli výuku dvakrát denně, čtvrt hodinu po snídani a po skončení odpolední školy. Tenoristé a basisté, tedy starší studenti, kteří již prošli mutací, už pravidelnou výuku neměli, byli spíše delegováni do role instruktorů.¹⁰⁹

Liturgický hudební provoz kladl požadavky také na instrumentální dovednosti studentů. I v tomto případě se počítalo s tím, že většina studentů přicházela do semináře již se základy hry na hudební nástroj. Zpravidla ne na jediný. Seminář zajišťoval výuku ve hře na smyčcové, dechové a klávesové nástroje. Dle dobové praxe hudebního doprovodu hlavních svátků bylo navíc potřeba zajistit také výuku pro tympañisty. Hře na hudební nástroje se učili hlavně ti studenti, kteří právě procházeli mutací.

Hudební výuku v klatovském semináři lze doložit jen nepřímo ze záznamů o nákupech hudebních nástrojů kostelem. O obecné orientaci zdejší výuky na základě pramenů nelze zjistit nic konkrétního, ale lze předpokládat, že její charakter odpovídal výuce na ostatních jezuitských kolejích.¹¹⁰ Existoval jezuitský systém hudební výuky a zkoušek, který byl vysoce efektivní. K jeho úspěšnosti přispívalo hlavně to, že jednotliví chovanci semináře měli většinou značný hudební talent rozvíjený již předchozím kvalitním hudebním vzděláním. Díky tomu probíhala výuka v semináři podstatně rychleji a intenzivněji. Na úspěšnosti systému se podílela také délka pobytu studentů v hudebním prostředí semináře, která se shodovala s délkou jejich studia na gymnáziu. V Klatovech to bylo zpravidla šest a více let. Příznivě se do efektivity vzdělávacího systému promítal i věk jezuitských hudebníků. Diskantisté byli vzděláváni od 12 do 13 let (lze předpokládat, že v některých případech byli studenti i mladší), altisté od 12 do 16 let (před mutací), tenoristé pak od 18 do 24 let a basisté mezi 20 a 24 lety.¹¹¹ Jedním z nejdůležitějších faktorů, který přispíval ke kvalitě hudebně-vzdělávacího systému jezuitského semináře, byla vzájemná spolupráce jednotlivých seminaristů. Jednotliví studenti, kteří do semináře přicházeli ze svých domů již s částečným hudebním vzděláním od místních kantorů, sem přinášeli nejen konkrétní hudební dovednosti ve zpěvu či hře na nástroje, ale také vlastní zkušenosti s dosavadním hudebním vzděláním. V kombinaci s přirozenou soutěživostí mezi studenty se

---

¹⁰⁹ ASCHENBRENNER, Vít. *Hudebně-liturgický provoz jezuitské koleje v Klatovech v 18. století*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2011. ISBN 978-80-7043-952-4, s. 86.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 88.

¹¹¹ Tamtéž, s. 90.

tak jezuitský seminář stal místem, kde docházelo ke vzájemnému prolínání a ovlivňování různých metodických přístupů k hudební výuce a kde tak mohl vykristalizovat nejpropracovanější a nejefektivnější model této výuky.¹¹²

6.3 Kulturní činnost

S rekatolizací šla ruku v ruce kulturní výstavba velkolepých rozměrů. Zatímco školské zásluhy členů Tovaryšstva časem upadaly v zapomnění, a navíc ještě byly mnohdy označovány jako plody barokního „tmářství“, v oblasti kultury, zejména literatury a básnictví, si jezuité vydobyli jisté postavení.

6.3.1 Školská dramata

Jednou ze součástí působení řádu na obyvatelstvo města se stala školská dramata, která se v průběhu času stala oblíbenou a publikem hojně navštěvovanou událostí. Kromě toho školské hry byly účinným prostředkem, jak ve studentech probudit přirozenou soutěživost, a tím větší zájem o studium. Studenti se měli procvičit hlavně v latině, mimo to drama sloužilo k náboženskému poučení a pozvednutí morálky. Velký důraz byl proto při realizaci her kladen na velkolepou výpravu a dojem, který duchovní hry měly v divákovi zanechat. Divadelní akce se tak staly nedílnou součástí výuky na gymnáziu. Akademie gramatikálních tříd či cvičení poetiky a rétoriky měly za úkol tříbit jazykové znalosti studentů a pomoci jim osvojit si základy rétorického umění. Jednou ročně pak bylo jednotlivými třídami předvedeno jakési „závěrečné“ představení. S jeho přípravou se nejčastěji začínalo hned po Velikonocích. Začátkem května pak jako první vystupovali nejmladší žáci a v rozmezí několika týdnů následovala vystoupení studentů vyšších ročníků.¹¹³

Jezuité se pomocí divadla snažili žákům vštěpovat cnosti a životní hodnoty, které považovali za důležité a přiměřené jejich věku. Proto můžeme jezuitské školské drama rozdělit do tří skupin podle toho, jaké cnosti měly ve studentech rozvíjet.

Do první skupiny spadala dramata zaměřená na osobní vztahy. Vztahy s rodinou a přáteli, patřily sem také ale hry poukazující na lidské vlastnosti jako píle, poslušnost a hry vybízející

---

¹¹² ASCHENBRENNER, Vít. *Hudebně-liturgický provoz jezuitské koleje v Klatovech v 18. století*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2011. ISBN 978-80-7043-952-4, s. 91.

¹¹³ VALENTOVÁ, Kateřina. Jezuitské gymnázium počátku 18. století. In: *Barokní jezuitské Klatovy. Sborník textů ze symposia v Klatovech. 27.-29. dubna 2007*. Klatovy: OS Klatovské katakomby, 2007. ISBN 978-80-254-0908-4, s. 107.

ke ctnostnému životu obecně. Druhou, největší skupinu tvořily hry náboženské. Do třetí skupiny pak spadaly hry, jakkoliv zaměřené na panovníka.¹¹⁴

S realizací školských dramát začali klatovští jezuité téměř ihned po otevření gymnázia roku 1636. První z her, kterou gymnazisté odehráli na klatovské radnici, nesla název „*Zikmund král a mučedník*“.¹¹⁵ Již následujícího roku muselo být představení s názvem „*Hoden jest beránek*“ odehráno pod širým nebem před jezuitským domem na klatovském náměstí, a to kvůli stále se zvyšujícímu počtu účinkujících – studentů, i diváků. Ještě téhož roku byla odehrána další hra „*Sv. Felix a Adaukt, mučedníci*“.¹¹⁶ Hry se hrály při nejrůznějších příležitostech v průběhu celého roku.

„*O velikonocích strojili nádherný boží hrob, o vánocích betlem, žádné příležitosti nezapomínali, aby získali lid své víře.*“¹¹⁷

Ročně se konalo zhruba šest „velkých“ představení plus další přehrávky rétorů a poetů a menších her. Autory všech školských dramát byli sami učitelé. Vzhledem k počtu tříd a představení musel každý učitel vyprodukovat každoročně minimálně čtyři až šest her, slavnostních řečí a básnických skladeb. Texty her měly většinou kolem 800 veršů a při jejich realizaci neměla představení přesáhnout dvě hodiny.¹¹⁸

6.3.2 Jezuitské festivity

Pod pojmem jezuitské festivity jsou míněny organizované okázalé oslavy církevních svátků, při nichž byly záměrně využívány divadelní prvky. Tyto festivity měly významný podíl na uvedení barokní kultury do městského prostředí. Jezuité prostřednictvím oslav pěstovali tzv. barokní zbožnost, a to zejména úctou k ostatkům světců, ať už svým řádovým či jiným.¹¹⁹

Pravděpodobně první v Klatovech konanou slavností organizovanou jezuitou byla oslava stého výročí existence řádu, která proběhla roku 1640. Další slavnosti měly za cíl hlavně rozšiřovat úctu ke svatým. První velkou událostí tohoto typu byl roku 1665 přenos ostatků

---

¹¹⁴ VALENTOVÁ, Kateřina. Jezuitské gymnázium počátku 18. století. In: *Barokní jezuitské Klatovy. Sborník textů ze symposia v Klatovech. 27.-29. dubna 2007*. Klatovy: OS Klatovské katakomby, 2007. ISBN 978-80-254-0908-4, s. 108.

¹¹⁵ PETERS, Karel. *Dějiny jezuitské koleje v Klatovech*, Klatovy: Vlastivědné muzeum, 1945. s. 8.

¹¹⁶ Tamtéž.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 15.

¹¹⁸ VALENTOVÁ, Kateřina. Jezuitské gymnázium počátku 18. století. In: *Barokní jezuitské Klatovy. Sborník textů ze symposia v Klatovech. 27.-29. dubna 2007*. Klatovy: OS Klatovské katakomby, 2007. ISBN 978-80-254-0908-4, s. 107.

¹¹⁹ ASCHENBRENNER, Vít. *Hudebně-liturgický provoz jezuitské koleje v Klatovech v 18. století*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2011. ISBN 978-80-7043-952-4, s. 44.

svatých mučedníků Cornelia, Cypriána a Martiniána do jezuitské koleje.¹²⁰ Dne 27. září téhož roku pak byla v Klatovech slavnostně přivítána soška Panny Marie Fayenské, kterou pro kolej získal tehdejší rektor P. Moretus. Z povolení pražského arcibiskupa kardinála Harracha pak byla vystavena v prostorách klatovského děkanského kostela.¹²¹

Od roku 1666 byla každoročně v neděli po svátku Božího těla pořádána procesí po městě. Právě součástí těchto procesí byly dramatické výstupy studentů. Hned roku 1666 předvedli hru „*Abraham obětuje Isáka*“, roku 1674 pak hru s názvem „*Abraham prosí za Pětiměstí*“. Roku 1686 divadelně ztvárnili sloup vedoucí Israelity do Zaslíbené země čímž měl být naznačen pochod vítězných císařských vojsk proti Turkům.¹²²

Pravděpodobně prvním barokním oslavným průvodem bylo procesí konané 19. července 1671 ku příležitosti kanonizace jezuitského světce Františka Borgiaše.¹²³ Od kostela sv. Jakuba na městském hřbitově vyšel slavnostní průvod, v jehož čele šli zástupci cechů, dále se ho účastnilo četné světské duchovenstvo a zástupci okolní šlechty. Během průvodu předvedli studenti gymnázia postupně čtyři výjevy ze života nového svatého. Slavnost byla zakončena mší svatou, která se konala v té době ještě rozestavěném jezuitském kostele.¹²⁴ Jednou z nejokázaleji oslavovaných událostí bylo pak vysvěcení kostela Neposkvrněného početí Panny Marie a sv. Ignáce z Loyoly dne 20. srpna 1677.¹²⁵

Jezuité přispěli do kulturního života ve městě svými církevními slavnostmi i během 18. století. Dne 22. července 1702 o svátku Máří Magdalény byla slavnostně vysvěcena kaple na vrchu Komošíně nedaleko Klatov. Při této příležitosti se konalo také slavné procesí.

„Z klatovského jezuitského kostela vyšlo processionaliter s bubny a trubači. U samotné kaple se sešlo procesí více, asi z celého okolí, a tento den zde bylo slouženo čtrnáct mší svatých. Obvyklá tractatí, jež k takovýmto slavnostem neoddělitelně patřila, se konala v nedaleké dolanské tvrzi.“¹²⁶

Dne 31. července 1717, na svátek svatého Ignáce, se po dokončení oprav a celkové dostavbě uskutečnilo slavnostní vstoupení do řádového kostela. I když se o doprovodných

---

¹²⁰ PETERS, Karel. *Dějiny jezuitské koleje v Klatovech*, Klatovy: Vlastivědné muzeum, 1945. s. 14.

¹²¹ Tamtéž.

¹²² Tamtéž.

¹²³ ASCHENBRENNER, Vít. *Hudebně-liturgický provoz jezuitské koleje v Klatovech v 18. století*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2011. ISBN 978-80-7043-952-4, s. 45.

¹²⁴ Tamtéž.

¹²⁵ PETERS, Karel. *Dějiny jezuitské koleje v Klatovech*, Klatovy: Vlastivědné muzeum, 1945. s. 12

¹²⁶ ASCHENBRENNER, Vít. *Hudebně-liturgický provoz jezuitské koleje v Klatovech v 18. století*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2011. ISBN 978-80-7043-952-4, s. 46.

akcích nedochovaly žádné záznamy, lze předpokládat, že se nesly ve stejném duchu jako u předchozích událostí podobného rázu.

Jednou z nejvýznamnějších jezuitských slavností v Klatovech během první poloviny 18. století se stalo přenesení ostatků svatého Oenestina dne 15. a 22. června 1729. Ostatky starořímského mučedníka, které byly vyzdviženy z římských katakomb sv. Priscilly na via Salarie, darovala koleji Anna Maria Františka vévodkyně Toskánská, rozená kněžna Sasko-Lauenburská.¹²⁷ Ostatky byly přivezeny do Klatov 15. června a byly provizorně uloženy v sakristii jezuitského kostela. O týden později se pak konal slavnostní průvod od předměstského kostela sv. Jakuba do města. Procesí bylo vedené proboštem chotěšovského kláštera Dominikem Peterkou, a kromě tisíců věřících doprovázených hudbou a zpěvem se ho účastnila i sama dárkyně.¹²⁸

Poslední velkou barokní festivitou řádu byly oslavy stého výročí působení řádu ve městě, které probíhaly 13. března 1735. Hlavním dějištěm oslav se stal jezuitský kostel, který byl pro tuto příležitost slavnostně vyzdoben. Slavnost se zahrnovala velké kázání, slavnou mši svatou a „*Te Deum laudamus*“ se závěrečným požehnáním s velkou Svátostí. Hlavním celebrantem byl klatovský děkan František Lounský z Tiefenthau. Oslav se účastnilo velké množství lidí, pravděpodobně také proto, že při této příležitosti bylo možno získat tzv. velké – plnomocné odpustky.¹²⁹

---

¹²⁷ ASCHENBRENNER, Vít. *Hudebně-liturgický provoz jezuitské koleje v Klatovech v 18. století*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2011. ISBN 978-80-7043-952-4, s. 46.

¹²⁸ Tamtéž.

¹²⁹ Tamtéž, s. 47

7 Bohuslav Balbín

Bohuslav Balbín, významná osobnost české barokní kultury, se narodil 3. prosince 1621 v Hradci Králové.¹³⁰ Syn bývalého královského purkrabího na pardubickém zámku Lukáše Škornice z Vorličné a Zuzany, rozené Vodičkové, neměl příliš idylické dětství. Již roku 1622 zemřel Balbínův otec a posléze většina z jeho šesti sourozenců. Mimo to trpěl Balbín v dětství četnými nemocemi, což ho poznamenalo na celý život.

Svá studia započal Bohuslav Balbín roku 1631 u benediktinů v Broumově. S jezuitským řádem přišel prvně do kontaktu poté, co se rodina přestěhovala na pozvání pana Otty z Oppersdorfu do Častolovic. Balbínova výchova se pod vlivem matky a pana Otty z Oppersdorfu nesla v duchu protireformačního katolicismu. Ve stejnou dobu se Balbínovi dostala do rukou Hájkova Kronika česká, čímž v něm vzrostl zájem o historii.¹³¹ Ve svých studiích pak pokračoval u jezuitů v Jičíně, Praze a Olomouci, kde se seznámil s polským jezuitou Mikulášem Łęczyckým. Byl to právě on, kdo měl zásadní vliv na vstupu Balbína do Tovaryšstva.

V září roku 1638 složil Balbín první řeholní sliby, tzv. řeholní vyznání – slib chudoby, poslušnosti a čistoty. Poté byl jako jezuitský scholastikus poslán do Kladska, kde studoval klasické jazyky a literaturu.¹³² Od roku 1639 pak nastoupil v Praze na tříletá studia filosofie. Na konci studia získal titul magistra filosofie, což se rovnalo dnešnímu doktorátu. Mezi léty 1646–1650 studoval v pražském Klementinu teologii a následně byl vysvěcen na kněze.¹³³ Doktorátu bohosloví však nikdy nedosáhl.

7.1 Balbín misionář

Prvním výkonem Balbínovy duchovní služby byla jeho výpomoc ve zpovědnici ve Staré Boleslavi v létě roku 1649, kde končil slavný průvod doprovázející obraz Panny Marie Staroboleslavské, který započal ve Vídni. Tento průvod se stal jakousi oslavou konce třicetileté války a jedinečnou příležitostí demonstrovat vítězství církve v kacířské zemi.¹³⁴

---

¹³⁰ REJZEK, Antonín. *P. Bohuslav Balbín T.J.: jeho život a práce*. Praha: Dědictví sv. Prokopa, 1908. s. 23.

¹³¹ KUČERA, Jan P. RAK, Jiří. *Bohuslav Balbín a jeho místo v české kultuře*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1983. s. 74.

¹³² Tamtéž, s. 79.

¹³³ ČORNEJOVÁ, Ivana. *Tovaryšstvo Ježíšovo: Jezuité v Čechách*. Vyd. 2. Praha: Hart, 2002. ISBN 80-86529-30-4, s. 151.

¹³⁴ KUČERA, Jan P. RAK, Jiří. *Bohuslav Balbín a jeho místo v české kultuře*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1983. s. 83.

Přestože byl Balbín pro své velké nadání přesvědčován ke dráze pedagoga, pod vlivem četných vzorů ve svém okolí chtěl působit jako misionář. Díky tomu procestoval mnoho krajů v Čechách i zahraničí. Na některé mise byl vyslán představenými řádu, na jiné byl zván samotnými majiteli panství, obvykle některými ze svých spolužáků ze studií. Dle vlastních slov byl přesvědčen, že se mu misijní práce daří, když se mu podařilo obrátit na katolickou víru několik set mužů, aniž by se musel uchýlit k výhrůžkám či násilí.¹³⁵ Kázání se spíše vyhýbal, protože při své skromnosti pochyboval o svých řečnických schopnostech. Nejraději proto vedl s nekatolíky prostý rozhovor.

7.2 Balbín pedagog

I přesto, že se mladému Bohuslavu Balbínovi relativně dařilo v misionářské činnosti, došli představení řádu k názoru, že mladý učenec řádu prospěje daleko více jako pedagog. Svou pedagogickou dráhu započal roku 1653, kdy byl poslán na gymnázium do Kladska.¹³⁶ Následně vyučoval na nižších pražských jezuitských školách syntax a rétoriku.¹³⁷ V této době se při zpovědi umírajícího studenta nakazil černými neštovicemi. Nemoc nakonec přestál, a to jen díky lékaři a učenci Marku Marcim z Kronlandu. Nejenže s Marcim Balbín navázal hluboké přátelství, ale navíc od něho získával řadu cenných poznatků a zkušeností z oblasti přírodních věd. Ve školním roce 1655–1656 vyučoval Balbín v Brně a poté odešel do Jindřichova Hradce, kde působil čtyři roky. Roku 1660 byl přeložen zpět do Brna, po roce výuky mu však byla další pedagogická činnost zakázána.¹³⁸

Nejpravděpodobnějším důvodem zákazu práce s mládeží nebyl dle nejnovějších názorů Balbínovo vypjaté vlastenectví, ale úchylnka zvaná pedofilie. Dokazují to formulace v dopisech řádových představených. Ve zvláštní nelibosti nejspíš z těchto důvodů choval Balbína generál řádu otec Oliva, kvůli němuž byly Balbínovy práce často podrobovány několika cenzurním řízením.¹³⁹ Balbín sám svoji vinu uznával a snažil se situaci uklidnit tím, že zažádal o přeložení do Itálie, kde by mohl dělat zpovědníka v poutním chrámu v Loretě. Řádový generál však

---

¹³⁵ KUČERA, Jan P. RAK, Jiří. *Bohuslav Balbín a jeho místo v české kultuře*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1983. s. 83.

¹³⁶ Tamtéž, s. 84.

¹³⁷ ČORNEJOVÁ, Ivana. *Tovaryšstvo Ježíšovo: Jezuité v Čechách*. Vyd. 2. Praha: Hart, 2002. ISBN 80-86529-30-4, s. 151.

¹³⁸ KUČERA, Jan P. RAK, Jiří. *Bohuslav Balbín a jeho místo v české kultuře*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1983. s. 85

¹³⁹ ČORNEJOVÁ, Ivana. *Tovaryšstvo Ježíšovo: Jezuité v Čechách*. Vyd. 2. Praha: Hart, 2002. ISBN 80-86529-30-4, s. 152.

doporučil českému provinciálovi, aby Balbína přeložil do Slezska. Český provinciál však nařízení z Říma nerespektoval a Balbín byl tak poslán na kolej v Klatovech.

7.3 Balbín historik

„Historie žádá především jedno pravidlo, totiž aby pravdu mluvila a pravdě se svým podáním co nejvíce přizpůsobila: proto truchlí s truchlícími a raduje se s radujícími. Čím lépe to kdo dovede, tím jest lepší historik.“¹⁴⁰

Kromě přednášek na gymnáziích vyučoval Balbín i jezuitské scholastiky, zastával funkci studijního prefekta a podílel se na přípravě žákovských divadelních představení a nejrůznějších oslav. Soustavně se také věnoval historickému bádání. Při pobytu v Kladsku začal na žádost opata tamějšího cisterciáckého kláštera sepsovat dílo o mariánském poutním místě ve Vartě. Následně vyhověl podobné žádosti děkana Brněnského děkanského kapitulního kostela o sepsání stejného díla o poutním místě v Tuřanech. Třetím dílem oslavujícím mariánský kult v Čechách z pera Bohuslava Balbína byla kniha o Svaté Hoře u Příbrami. V Jindřichově Hradci pak prostudoval bohatou sbírku listin, uspořádal tamní zámeckou knihovnu a začal psát spis o české šlechtě.

7.3.1 Balbínův první pobyt v Klatovech 1663–1664

Bohuslav Balbín zastával v klatovské koleji pozici poradce a zároveň byl titulován jako dějepisec české jezuitské provincie. Během svého tamějšího pobytu se věnoval hlavně dějepisecké činnosti.

Jedním z projektů, který Balbín v Klatovech započal, bylo pojednání o původu rodu Gutštejnů a životě blahoslaveného Hroznaty, který byl údajně předkem tohoto rodu. Díky funkcím, které Balbín v klatovské koleji zastával, měl mnoho příležitostí k cestování a hledání nových pramenných materiálů. Při těchto příležitostech také navázal mnohá významná přátelství. Jedním z důležitých setkání byla návštěva Wolfa Maxmiliána Lamingera z Lamingenu, který byl spřízněn právě s Gutštejnny. Mnohem významnější ale bylo navázání kontaktů s řeholníky premonstrátského kláštera v Teplé, opatem Raimundem Wilfertem a profesorem teologie Aloisem Hackenschmidtem. V této době už také Balbín pracoval na rozsáhlém díle o českých dějinách, což vyplývá nejen z korespondence mezi ním a Tepelským opatem: „(...) Podporuji P. Crugeria jako on mne; i pracujeme společnými silami

---

¹⁴⁰ REJZEK, Antonín. *P. Bohuslav Balbín T.J.: jeho život a práce*. Praha: Dědictví sv. Prokopa, 1908. s. 288.

*o starožitnostech naší vlasti, aby ze sutin byly vyhrabány a do světa postaveny. Alespoň o to postarati se dlužno, aby, jestliže rozmilá vlast naše po radě přátel i nepřátel násilí podlehne, zachovala se alespoň budoucím věkům slušná vzpomínka na ni. Jest tomu už 16 let, co se věnuji vypsání historie české; dopřeje-li mi Pán, ještě 6 roků, uzří Vaše Milost tiskem vydané dílo i 4 nebo 3 svazcích. (...)*¹⁴¹

Na oba představené tepelského premonstrátského kláštera se pak Balbín obracel s mnohými dotazy a prosbami o objasnění nejrůznějších historických událostí, stejně tak jako o pomoc s propagací jeho dřívějších prací, což by mu zajistilo finanční prostředky na dokončení nových knih: „(...) *Tisíceré díky vzdávám u vaší pokoře za odpovědi tak důkladné na moje dotazy a pochybnosti. Doufám, že se budu moci časem také vděčným prokázati. Nejpokorněji prosím nevíte, zda-li by v okolí, např. Váš Chotěšovský p. probošt aneb jiný důstojný pp. faráři přáli si míti moje knihy např. Život Arnoštův, Epigrammata? Poslal bych tolik exemplářů Vašnosti, kolik libo. (...) Odpusťte, potřebuji peněz na vydání knih.*“¹⁴²

Přestože měl během svého pobytu v Klatovech Balbín možnost cestovat, navštěvoval archivy v blízkém i vzdáleném okolí, měl relativně hodně volného času na svá bádání, a navíc příležitost nechat situaci kolem své osoby uklidnit tím, že setrval v ústraní, nebyl zde příliš šťastný. Což také vyplývá z jeho korespondence. Nálada odrážející se v jeho dopisech, které zasílaných hlavně do Teplé z Českého Krumlova, kam byl přeložen na podzim roku 1664, byla zcela odlišná. Našel zde mnoho dobrých přátel, klid na práci, a hlavně dobrou knihovnu se spoustou starých rukopisů.¹⁴³

Balbína jako historika charakterizovaly a formovaly zejména dva aspekty. Prvním z nich bylo jeho vlastenectví, láska k Čechům a Moravě. Díky příležitostem k cestování mohl v české krajině pozorovat, jak náboženské války zničily stopy staré zbožnosti a jak tím jeho vlast upadala v mezinárodním měřítku. Proto se svou prací snažil dokázat, že i Čechy jsou bohaté na pamětihodná místa.

Druhým významným rysem Balbínovy práce coby historika byla jeho úcta k mariánskému kultu. Mariánský kult byl charakteristický pro baroko obecně, Balbín mu však věnoval zvláštní pozornost. Nejspíš hlavně proto, že když v útlém dětství prodělával těžkou nemoc, rozhodla se

---

¹⁴¹ REJZEK, Antonín. *P. Bohuslav Balbín T.J: jeho život a práce*. Praha: Dědictví sv. Prokopa, 1908. s. 176.

¹⁴² Tamtéž, s. 175.

¹⁴³ KUČERA, Jan P. RAK, Jiří. *Bohuslav Balbín a jeho místo v české kultuře*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1983. s. 91.

jeho matka svěřit ho pod ochranu Matky boží a absolvovala dvě mariánské poutě zakončené slavnostním zasvěcením tříletého Balbína Bohorodičce.

Jedním z jeho prvních počínů coby historika bylo zpracování dějin zázračné sochy P. Marie ve Vartě. Spis „*Diva Vartensis seu Origines et Miracula magnae Dei hominumque Matris Marie, quae a tot retro saeculis Wartae in limitibus Silesiae comitatusque Glacensis ... colitur*“, vyšel roku 1665. Kniha vznikla během Balbínova pobytu v Kladsku a k jejímu sepsání ho vybídl opat cisterciáckého kláštera Šimon Rüdiger. Je rozdělena na dvě části, kdy první pojednává nejen o dějinách města Varty a chrámu, ale o také dějinách Slezska obecně. Druhá část je pak čistě historiografická.¹⁴⁴

Následující dvě historické práce měly podobný charakter jako ta první. Jednalo se o soupis historie poutnického místa v Tuřanech u Brna nazvaný „*Diva Turzanensis*“. V této knize Balbín nejvýrazněji vyjádřil svou úctu k mariánskému kultu, až absurdní důvěrou v hodnověrnost tradovaných zázraků. Třetí „*Divou*“ byl spis o soše Panny Marie Svatohorské u Příbrami, „*Diva Sancti Monti*“. Ačkoliv tyto knihy pojednávají hlavně o poutnických místech, nalezneme v nich i popisy dějin mimo náboženskou oblast. A tak můžeme právě v knize o Panně Marii Svatohorské nalézt i popis příbramských dolů a důlních čerpacích strojů i s ilustracemi.

Dalším dílem Bohuslava Balbína byla pravděpodobně první historická monografie české historiografie o prvním pražském arcibiskupovi Arnoštu z Pardubic. Do díla „*Vita venerabilis Arnesti*“ začlenil také část z rozpracované monografie o Karlu IV., kterou nakonec nedokončil, protože velkoryse ustoupil svému příteli a kolegovi Janu Gamansovi, který se tímto tématem také zabýval. V celé knize je plno cenných historických zpráv, které dokazují, jak pečlivě a uvážlivě Balbín pracoval s pramenným materiálem. V tomto díle také definitivně vyzrál Balbínův historický styl, který pak plně uplatnil ve svém pokusu vypsát souvisle české dějiny.¹⁴⁵

Kromě systematického sepisování českých dějin se Balbín současně věnoval také sepisování dějin staroboleslavských, zejména se zaměřoval na staroboleslavský zázračný obraz. Tento spis v rozsahu dvou knih následně doplnil jeho sedmisvazkový „*Výtah*“, který však měl být původně daleko rozsáhlejší. Balbína provázely mimo jiné nesnáze týkající se

---

¹⁴⁴ REJZEK, Antonín. *P. Bohuslav Balbín T.J.: jeho život a práce*. Praha: Dědictví sv. Prokopa, 1908. s. 119.

¹⁴⁵ KUČERA, Jan P. RAK, Jiří. *Bohuslav Balbín a jeho místo v české kultuře*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1983. s. 123.

získávání pramenného materiálu. Opakovaně mu bylo znemožněno nahlédnout do kapitulního archivu na Pražském hradě, ke kterému upínal naděje na dokončení rozsáhlého díla. Z této zapeklité situace se dostal zásluhou svých vlivných přátel, se kterými se seznámil během studií, zejména pak zásluhou Matouše Ferdinande Sobka z Bílenberka, který se roku 1668 stal pražským arcibiskupem. Díky němu mohl Balbín nahlédnout mimo jiné do archivu svatojiřského kláštera. Největší pomoci s přístupem do archivů Balbín očekával od svého věrného přítele Tomáše Pešiny z Čechorodu, který byl členem svatovítské kapituly. Té se však nedočkal.

„Já zajisté a Jiří Crugerius všechno téměř bez závisti jsme mu sdělili, co se mu podle našeho názoru hodilo k jeho práci. On naše dobrodiní ve svých spisech vděčně uznává a často uvádí: naproti tomu však málo nám sdělil z historie starší doby řka, že to již bez toho dávno víme a že podle kapitulárního zákona je zakázáno z knihoven a archivů kostela něco vynášet na světlo a někomu to ukazovat.“¹⁴⁶

Balbín nakonec musel uznat, že jeho prvotní záměr vypsát souvislý popis českých dějin by byl až příliš náročný a rozhodl se proto shrnout jen významnější data, kterým starší kronikáři buď nevěnovali pozornost, nebo je uváděli chybně. Přes tuto vědomou stručnost a neúplnost představovala „*Epitome historica rerum Bohemicarum*“, první pragmatické vypsání českých dějin vůbec. Když své dílo po téměř deseti letech práce konečně dokončil a odevzdal řádové cenzuře, hlavní nesnáze však teprve započaly.

V červnu roku 1669 obdržel Balbín zprávu o tom, že byla „*Epitome*“ cenzurou schválena a může se tedy začít s tiskem. Když však byla vtištěna již více než polovina knihy, byl tisk zastaven. Kvůli podezření generála jezuitského řádu, že byly do knihy po cenzuře vloženy ještě nějaké závadné pasáže, bylo dílo posláno do Říma k nové cenzuře.

7.3.2 Balbínův druhý pobyt v Klatovech 1671–1674

V době, kdy byla „*Epitome*“ poslána do tisku, se na Balbína díky přímluvě Tomáše Pešiny obrátila pražská metropolitní kapitula s žádostí o sepsání jejích dějin. I z tohoto plánu ale sešlo kvůli zákroku státní cenzury. Ani to však zřejmě řádový generál P. Oliva nepovažoval za dostatečnou Balbínovu perzekuci, proto měl být poslán pryč z Prahy. Důvodem těchto opatření bylo to, že se Balbín údajně dopustil velezrady, když ve svém díle tvrdil, že

---

¹⁴⁶ KUČERA, Jan P. RAK, Jiří. *Bohuslav Balbín a jeho místo v české kultuře*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1983. s. 93.

Habsburkové neměli dědičná práva na český trůn.¹⁴⁷ Proto P. Oliva napsal z Říma do Prahy českému provinciálovi tato slova: „*Vím, že vláda podezírá P. Balbína, jehož pro jeho úchvatnou horlivost v zájmu českého národa nenávidí, proto hleďte ho raději z Prahy přeložit (...)*“

Místem Balbínova exilu se v roce 1671 staly opět Klatovy. Odtud mohl jen velmi obtížně, odkázán na občasnou korespondenci, sledovat, co se dělo s jeho dílem. Hlavním zastáncem jeho věci v Praze se stal František Oldřich Vchynský, kterého Balbín pověřil mimo jiné opisem své knihy, kdyby náhodou při cestě do Říma došlo k jejímu ztracení.

Balbín měl celý život štěstí na vlivné přátele. Ať už to byl ministr Oldřich Kinský, pražský arcibiskup Jan Bedřich z Valdštejna, pražský světitel biskup Jan Ignác Dlouhoveský či jeho nejvěrnější přítel, pražský světitel biskup Tomáš Pešina z Čechorodu i mnoho dalších. Mimo to byl jeho velkým přítelem olomoucký biskup, kardinál František kníže z Dietrichsteinu, který podporoval jezuitské dramatiky, spisovatele a misionáře na Moravě.¹⁴⁸ Díky přimluvě právě Balbínových přátel se o jeho problém s cenzurou začal zajímat sám císař Leopold I. Ten roku 1673 vyslovil přání, aby Balbínova historie vyšla tiskem co nejdříve.¹⁴⁹ Řím na to reagoval vybráním nestranných cenzorů v Čechách, kteří práci dokončili již za několik měsíců. Cenzura nakonec dopadla pro Balbína celkem příznivě. Mnohé pasáže a formulace, které byly původně označeny za „závadné“, nakonec mohly v díle zůstat, nebo byly jen poupravěny.

Mezi tím vypracoval další z Balbínových přátel Petr Lambeck, knihovník u vídeňského císařského dvora, posudek na recenze Balbínova díla. Zjistil tak, že byla Balbínovi vytýkána spousta maličkostí a spíše malicherností než věcných pochybení, proto došel Balbín k závěru, že v této záležitosti jde mnohem víc o osobní nenávist ze strany řádových představených než o faktické nedostatky.¹⁵⁰

Během druhého pobytu v Klatovech, který měl zjevný účel odstranit Balbína z centra zápasu o jeho dílo, se v padesátiletém učenci probudila uražená a pokořená osobní i národní hrdost. Jeho dílo dostalo nový, bojovnější ráz a s novou vervou se snažil o probuzení české národní hrdosti a o oživení slavné české minulosti. Za hlavního viníka úpadku českého království považoval Balbín nejvyššího purkrabího Bernarda Ignáce Bořitu z Martinic, mimo

---

¹⁴⁷ KUČERA, Jan P. RAK, Jiří. *Bohuslav Balbín a jeho místo v české kultuře*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1983 s. 94.

¹⁴⁸ KRATOCHVIL, Antonín. Bohuslav Balbín – osobnost, profesor, přítel studentů. In: *Balbínovská miscelanea. Sborník příspěvků z konference konané u příležitosti 380. výročí narození Bohuslava Balbína: Klatovy 3. a 4. prosince 2001*. Klatovy: Městská knihovna Klatovy, 2002. ISBN 80-238-9957-0, s. 11.

¹⁴⁹ KUČERA, Jan P. RAK, Jiří. *Bohuslav Balbín a jeho místo v české kultuře*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1983. s. 94.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 95.

to panovalo mezi oběma muži otevřené nepřátelství. Už v Balbínově básnické sbírce „*Včelí roj*“ se objevuje pasáž zjevně „věnovaná“ právě Martinicovi: „*Tolikrát ses Bernarde vychloubal, že tě zrodilo Rakousko, a vypravoval jsi o velkých činech svého rodu, jenž ty sám nemáš vyjma svého vychloubání rakouského vůbec nic.*“¹⁵¹

Spor mezi nejvyšším purkrabím a jezuitským učencem postupem času gradoval. Jeho pravděpodobnou počáteční příčinou bylo to, že austrofilsky orientovaného Martinice, který se mimo jiné sám zajímal o historii, popuzoval Balbínův názor, že čeští stavové mají svobodné právo na volbu krále. Byl to proto nejspíš právě Martinic, kdo zakázal koncem roku 1670 dotisk Balbínovi „*Epitome*“. Zároveň si na tento spis stěžoval řádovému vedení německé provincie, které byla ta česká podřízena a do Říma pak společně se spisem určeným k podrobné cenzuře zaslal i vlastní poznámky a výtky k tomuto dílu. Není proto divu, že v Balbínovi bujelo rozhořčení, které následně přenesl do svého dalšího díla.

Během svého pobytu v Klatovech Balbín pravděpodobně napsal hned dva spisy, jejichž původ byl v jeho rozhořčení. Prvním z nich byl spis „*Trophaeum sepulchrale*“. Jednalo se o čtyři fiktivní náhrobní nápisy na adresu nejvyššího purkrabího Bořitu z Martinic. Balbín zde ostře útočí na Martinice, nazývá ho polovzdělcem, kterého k historii vede spíše zájem o kuriozity. Kritizuje hlavně také jeho činnost v úřadě, který mu byl svěřen, a obviňuje nejvyššího purkrabího za politické praktiky, které vedly k obecnému ožebračování českých zemí. Rukopis tohoto díla, psaný vlastní rukou Bohuslava Balbína a datovaný do roku 1672, byl objeven roku 1974 v archivu Metropolitní kapituly pražské.¹⁵²

Druhým spisem, který Balbín vytvořil během tříleté izolace v Klatovech, která mu zřetelně ukázala hloubku úpadku kdysi slavného českého království, byl „*Dissertatio apologetica pro lingua Slavonica, praecipue Bohemica*“. „*Rozprava na obranu jazyka slovanského, zvláště pak českého*“, původně nevznikala jako dílo určené pro tisk. Balbín se zde snažil vypsát ze svého pocitu strachu, pronásledování, opuštěnosti a nenávisti. Myšlenka na sepsání „*Rozpravy*“ v Balbínovi zrála již od počátků jeho historické práce, napsal ji však až pod tlakem vyvolaným jednak neutěšeným stavem českého království a obavami o další osud českého národa, jednak obavami o osud vlastní. V díle se opakují dvě základní myšlenky, které ostatně prostupují celou

---

¹⁵¹ KUČERA, Jan P. RAK, Jiří. *Bohuslav Balbín a jeho místo v české kultuře*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1983. s. 96.

¹⁵² PODLEŠÁK, Jan. Balbínův pamětní nápis (Trophaeum Sepulchrae). Satira na Bernarda Ignáce z Martinic. In: *Balbínovská miscelanea. Sborník příspěvků z konference konané u příležitosti 380. výročí narození Bohuslava Balbína: Klatovy 3. a 4. prosince 2001*. Klatovy: Městská knihovna Klatovy, 2002. ISBN:80-238-9957-0, s. 47.

Balbínovou tvorbou. Je to jednak vlastenectví, jednak s ním související obava ze šíření německého živlu v českých zemích. Balbínova „*Rozprava*“ se stala významný příspěvkem v zápase o češtinu v 17. století, přestože byla stejně jako jeho ostatní díla napsána v latině. Hájil v ní právo českého národa na vlastní jazyk, odsuzoval odrodilou šlechtu a nesouhlasil s vládní politikou, která odstraňovala český jazyk z úřadů, škol i kostelů. Dílo je zakončeno modlitbou, aby „*svatý Václav nedal zahynouti nám i budoucím*“.¹⁵³ „*Rozprava*“ byla prvně vydána až v době počátků národního obrození roku 1775 Františkem Martinem Pelclem.¹⁵⁴

V Římě zatím byla na jaře roku 1672 dokončena generální cenzura „*Epitomei*“, jejíž závěr byl však jen ten, že byla požadována cenzura nová, kterou měl nakonec zhodnotit řádový generál a sám rozhodnout o osudu celého díla. Konečné rozhodnutí nakonec uspil císař Leopold I., který vyslovil svou císařskou vůli, aby český provinciál bez dalších průtahů povolil vydání celého Balbínova spisu. To sice znamenalo ukončení pochyb o tom, zda „*Epitomei*“ bude či nebude vytištěna, otázkou však zůstávalo, kdy k tomu dojde.¹⁵⁵

Roku 1674 byl Balbín přeložen do Opavy, kde se mu dařilo podstatně lépe než v Klatovech. Nalezl zde mnoho přátel, bývalých spolužáků i žáků, v koleji zastával významné funkce. Stal se spirituálem zpovědníkem členů koleje a dostalo se mu jistých výhod, například mu už nebyla otevírána a kontrolována korespondence. Přesto však neustále usiloval o to, aby byl přeložen zpět do Prahy, kde by mohl být v centru boje o vydání „*Epitome*“. K tomu mu napomohly dvě významné události. První z nich byla změna provinciála české provincie, kterým se roku 1676 stal Matěj Tanner, bratr Balbínova přítele Jana Tannera.¹⁵⁶ Druhou pak byla změna pražského arcibiskupa, kterým se roku 1675 stal Jan Bedřich z Valdštejna.¹⁵⁷ Nový arcibiskup mimo jiné štědře finančně podporoval vydání Svatováclavské bible. V jeho zájmu bylo, aby se učený Balbín vrátil zpět do Prahy již na konci roku 1676, kde ho pověřil výchovou svého synovce.

V březnu roku 1677 byl konečně udělen souhlas k vydání celé „*Epitome*“. (Poslední dvě knihy týkající se historie Staré Boleslavi byly vytištěny již na podzim roku 1672)¹⁵⁸ Některé

---

¹⁵³ KUČERA, Jan P. RAK, Jiří. *Bohuslav Balbín a jeho místo v české kultuře*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1983. s. 141.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 140.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 101.

¹⁵⁶ FECHTNEROVÁ, Anna, *Rectores collegiorum Societatis Iesu in Bohemia, Moravia ac Silesia usque ad annum MDCCLXXIII iacentem I-II*. Praha: Národní knihovna, 1993. ISBN 80-7050-158-8, s. 425.

¹⁵⁷ KETTNER, Jiří. *Dějiny pražské arcidiecéze v datech*. Praha: Zvon, 1993. ISBN 80-7113-079-6, s. 173.

¹⁵⁸ KUČERA, Jan P. RAK, Jiří. *Bohuslav Balbín a jeho místo v české kultuře*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1983. s. 101

věty sice musely být po zásahu cenzury změněny nebo zcela vynechány, mnohé původně závadné pasáže však v textu nakonec zůstaly. V konečném důsledku průtahy, které opakovaná cenzura způsobila, dílu naopak prospěly. Četná veřejná i tajná jednání a spory přesvědčily mnoho lidí, kteří by za jiných okolností podobně dílo přešli bez povšimnutí, aby si ho obstarali a přečetli. Velký zájem o knihu byl jak u domácích, tak zahraničních historiků, což Balbínovi umožnilo navázat kontakty s mnohými evropskými učiteli.

7.4 Závěr života

Bohuslava Balbína asi nejlépe charakterizuje to, že byl celý život nesmírně tolerantní. A to i přes všechna příkoří, která mu byla způsobována (někdy jeho vlastní vinou). I když byl velmi oddaným členem Tovaryšstva, bylo jeho členství spíše výrazem hluboké zbožnosti než vědomým naplňováním jezuitského řádového programu. To dokazuje nejen povaha jeho misionářské činnosti, ale také to, že byl nakloněn i reformačním církvím. Zde můžeme zmínit to, že na sklonku svého života navázal vřelé přátelství s významným filologem a ředitelem Žitavského kláštera Kristiánem Weisem, který se hlásil k luteránství. Navázal ale také kontakty s některými českými exulanty, jako byl vyslanec saského kurfiřta Jan Albrecht Křínecký z Ronova a z Bibrštejna.

Na jaře roku 1679 onemocněl Balbín těžkým zápallem pohrudnice a téměř zemřel. V prosinci roku 1681 pak sepsal svou závěť, ve které odkázal veškeré zbylé výtisky svých knih Mariánské družině při klementinské koleji a klementinské knihovně 1000 zlatých získaných z prodeje knih nově vytištěných. Roku 1683 ranila Balbína mrtvice, takže zůstal ochrnutý na pravou polovinu těla. Přesto však pokračoval ve své práci, i když byl nyní odkázán na písaře, kterému diktoval. V posledních třech letech svého života už téměř neopouštěl svůj pokoj.¹⁵⁹

Přestože posledních deset let života Bohuslav Balbín velmi trádal jak fyzicky, tak částečně i psychicky, vytvořil právě v této době podstatnou část svého nejobdivuhodnějšího díla „*Miscellanea historica regni Bohemiae*“. Na „*Rozmanitosti*“ pracoval téměř celý život. Z obsáhlého desetisvazkového díla, které vycházelo postupně mezi léty 1679–1688, je nejlépe patrné, že Balbín ve své podstatě nebyl pouze historikem, ale spíše člověkem hluboce milujícím svou vlast, kterou chtěl co nejdokonaleji popsat čtenáři ve všech možných aspektech. Pro obraz slávy vlastní země mu nestačila pouze slavná minulost. Nalézal její krásy v krajině, kterou tak často procházel, městech a pamětihodnostech, které při svých častých cestách navštěvoval.

---

¹⁵⁹ KUČERA, Jan P. RAK, Jiří. *Bohuslav Balbín a jeho místo v české kultuře*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1983. s. 105.

S pílí a láskou si pečlivě poznamenával všechny pozoruhodnosti a zajímavosti, které pak v knihách ověřoval. To vše vedlo k tomu, že se stárnoucímu historikovi nahromadila spousta materiálu, kterou následně bez většího výběru shrnul právě do deseti svazků „*Miscellanei*“. Za jeho života však vyšla pouze polovina tohoto díla.¹⁶⁰

I „*Miscellanei*“ byla podrobně zkoumána cenzurou. Jednotlivé svazky byly posílány do Říma, což proces vydávání velmi zdržovalo. Navíc i v tomto díle byly Balbínovi vytýkány jen malicherné nedostatky.

Posledním dílem, které Bohuslav Balbín dokončil před svou smrtí, byl životopis jeho věrného přítele, učitele a zpovědníka Mikuláše Łeczyckého. Do tohoto díla Balbín částečně zachytil i život vlastní, když zde vzpomínal na své mládí a léta strávená na studiích.¹⁶¹

Bohuslav Balbín zemřel dne 29. listopadu 1688 ve svatoklimentské jezuitské koleji v Praze a pohřben byl následujícího dne v jejím kostele sv. Salvátora. Pohřbu se účastnilo mnoho lidí, mimo jiné také přední královští úředníci.

Nejvěrnější přítel posledních let Balbínova života, rektor žitavského gymnázia Christian Weise, reagoval na zprávu o smrti přítele takto: „*Tovaryšstvo ztratilo muže výmluvného, učeného a pilného, který sobě nic nepředsevzal, aby toho s pochvalou přemnohých nedokončil. Jeho svatá památka vždycky v mé mysli potrvá a nedopustím, aby mi z mysli vypadla zvláštní a laskavá jeho upřímnost.*“¹⁶²

---

¹⁶⁰ KUČERA, Jan P. RAK, Jiří. *Bohuslav Balbín a jeho místo v české kultuře*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1983. s. 106.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 107.

¹⁶² REJZEK, Antonín. *P. Bohuslav Balbín T.J.: jeho život a práce*. Praha: Dědictví sv. Prokopa, 1908. s. 357.

Závěr

Jezuitský řád byl zrušen dne 21. července 1773 papežským breve „*Dominus ac redemptor noster*“.¹⁶³ Papež Kliment XIV. v tomto dokumentu na jednu stranu uznává zásluhy, které jezuité bezpochyby měli na obrácení kacířů a pohanů ke katolické víře a na rozkvětu a povznesení náboženství. Na druhou stranu poukazuje na žárlivost a nesnášenlivost bratří vůči jiným řeholním řádům, světskému kněžství, akademiím, univerzitám, veřejným školám a v neposlední řadě i proti sobě navzájem. A tak byl řád zrušen, potlačen a odstraněn. Zrušeny byly ale také jezuitské školy a koleje. V době zrušení řádu přebývalo v České provincii přes 600 jezuitských kněží a více než 400 laických bratří. V Klatovech v té době přebývalo 53 jezuitů. Ti mohli nadále zpovídat i kázat, a dokonce se i nadále věnovat pedagogické činnosti, ale pouze pokud se stali světskými kněžími nebo vstoupili do jiného řádu.

Obecně byla jezuitský řád pro Klatovy přínosem. Za dobu jeho působení došlo nejen ke zvelebení města po stránce architektonické výstavbou jezuitského komplexu, ale také k povznesení vzdělanosti a náboženského, kulturního a všeobecně společenského života. Zrušení řádu znamenalo pro město hlavně to, že společně s ním zaniklo i jezuitské gymnázium. Studenti, kteří se chtěli připravovat na univerzitní studium, tak museli cestovat za vyšším vzděláním buď do Plzně, nebo do Písku.

Jezuité se zapsali do povědomí veřejnosti jako rekatolizační řád s násilnými praktikami a donucovací metodami používanými k šíření katolické víry. Je však nesporné, že se jezuitští kněží stali mistry v oblasti kázání, čímž se jim podařilo získat si přízeň svých posluchačů. Pozitivně působilo také to, že se snažili přizpůsobovat lokálním potřebám a zvyklostem. Nelze Tovaryšstvu upřít ani zásluhy v oblasti pedagogiky a vzdělávání. Jezuitský vzdělávací systém sice nebyl zcela originální, přesto byl doveden k dokonalosti. Studijní metoda založená na tom, že se žáci učili latinské texty v podobě divadelních her byla nejen účinná, ale také vedla k pozvednutí kulturního života v daném městě. Zásluhy řádu nelze upřít ani v oblasti literatury a historiografie, čehož je důkazem dílo nejen Bohuslava Balbína.

Cílem mé absolventské práce bylo představit jezuitský řád jako komplexní organizaci, která se snažila nejen o obnovu katolické církve, ale také pomohla k vytváření nových kulturních a společenských hodnot.

---

¹⁶³ ČORNEJOVÁ, Ivana. *Tovaryšstvo Ježíšovo: Jezuité v Čechách*. Vyd. 2. Praha: Hart, 2002. ISBN 80-86529-30-4, s. 207.

Význam jezuitského řádu pro město Klatovy přetrval až do dnešní doby, a to právě díky těm pozitivním hodnotám, které jezuité vytvářeli. Málokdo z dnešní převážně ateistické společnosti dokáže ocenit to, že díky jezuitům se Klatovy stali centrem katolicismu, ale jistě každý, kdo do Klatov zavítá, nepřehlédne dominantu náměstí – jezuitský kostel, popřípadě zavítá do klatovských katakomb, které se staly zdejším hlavním turistickým lákadlem.

Summary

In my bachelor thesis I summarize the influence of Jesuits in the town of Klatovy in the west of Bohemia between 1636 and 1773. This order, founded by Ignatius of Loyola in 1540, became a symbol of recatholization not only in the Czech lands, but almost all around the world. Up to these days, rather negative opinion the Jesuit order remained in the public awareness, mostly because of their recatholization practices

This thesis aims to prove that Jesuits left many positive values as well, whether it was education, literature, architectonical changes or sociocultural activities. On the example of a particular town where Jesuits were active – the town of Klatovy, the thesis intends to present how important the Jesuit order became in the lives of citizens in the 17th and 18th century.

Afterwards, the thesis introduces a significant personality of the Czech historiography and literature – Bohuslav Balbín. This enthusiastic patriot and a member of Jesuit order created admirable work during his life, despite all the difficulties. Bohuslav Balbín is connected with the town of Klatovy by the fact he stayed there twice. Although both of these stays were intended to be a part of persecution of Balbín's person due to his excessive patriotism, it was Klatovy where Balbín created foundations for his most famous and most regarded writings.

Seznam literatury

ASCHENBRENNER, Vít. *Hudebně-liturgický provoz jezuitské koleje v Klatovech v 18. století*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2011. ISBN 978-80-7043-952-4.

BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. Praha: Libri, 2016. ISBN 978-80-7277-545-3.

ČÁŇOVÁ, Eliška. Vývoj správy pražské arcidiecéze v době násilné rekatolizace Čech (1620–1671). In: *Sborník archivních prací 35/2*. Praha: Archivní správa Ministerstva vnitra ČSR 1985.

ČORNEJOVÁ, Ivana. *Tovaryšstvo Ježíšovo: Jezuité v Čechách*. Vyd. 2. Praha: Hart, 2002. ISBN 80-86529-30-4.

ČORNEJOVÁ, Ivana, KAŠE, Jiří, MIKULEC, Jiří. *Velké dějiny země Koruny české VIII. 1618–1683*. Praha – Litomyšl: Paseka, 2008. ISBN 978-80-7185-947-5.

FECHTNEROVÁ, Anna, *Rectores collegiorum Societatis Iesu in Bohemia, Moravia ac Silesia usque ad annum MDCCLXXIII iacentem I-II*. Praha: Národní knihovna, 1993. ISBN 80-7050-158-8.

FÜLÖP-MILLER, René. *Moc a tajemství Jezuitů*. Praha: Rybka, 2000. ISBN 80-86182-14-2.

HAVLÍČEK, Petr. Petr Vojtěch Chanovský. Světec nebo fanatik? In: *Barokní jezuitské Klatovy. Sborník textů ze symposia v Klatovech. 27.-29. dubna 2007*. Klatovy: OS Klatovské katakomby, 2007. ISBN 978-80-254-0908-4.

HEROLD, Miroslav. Klatovský kostel Neposkvrněného početí Panny Marie a sv. Ignáce z Loyoly. Příběh jedné stavby Tovaryšstva Ježíšova (1565-1773). In: *Barokní jezuitské Klatovy. Sborník textů ze symposia v Klatovech. 27.-29. dubna 2007*. Klatovy: OS Klatovské katakomby, 2007. ISBN 978-80-254-0908-4.

KADLEC, Jaroslav. *Přehled českých církevních dějin. 2. díl*. Praha: Zvon, 1991.

KETTNER, Jiří. *Dějiny pražské arcidiecéze v datech*. Praha: Zvon, 1993. ISBN 80-7113-079-6.

KOKAISL, Petr, KOKAISLOVÁ, Pavla. *Kostely a kaple v klatovském okrese, 1. Díl. Bývalý politický okres Klatovy*. Praha: NOSTALGIE, 2013. ISBN 978-80-905365-6-2.

KRATOCHVIL, Antonín. Bohuslav Balbín – osobnost, profesor, přítel studentů. In: *Balbínovská miscelanea. Sborník příspěvků z konference konané u příležitosti 380. výročí narození Bohuslava Balbína: Klatovy 3. a 4. prosince 2001*. Klatovy: Městská knihovna Klatovy, 2002. ISBN 80-238-9957-0.

KUČERA, Jan P., RAK, Jiří. *Bohuslav Balbín a jeho místo v české kultuře*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1983.

MRÁZ, Karel, CHROUST, Václav. *Barokní jezuitské Klatovy. Sborník textů ze symposia v Klatovech. 27.-29. dubna 2007*. Klatovy: občanské sdružení Klatovské katakomby, 2007. ISBN 978-80-254-0908-4.

PETERS, Karel. *Dějiny jezuitské koleje v Klatovech*, Klatovy: Vlastivědné muzeum, 1945.

PODLEŠÁK, Jan. Balbínův pamětní nápis (Trophaeum Sepulchrae). Satira na Bernarda Ignáce z Martinic. In: *Balbínovská miscelanea. Sborník příspěvků z konference konané u příležitosti 380. výročí narození Bohuslava Balbína: Klatovy 3. a 4. prosince 2001*. Klatovy: Městská knihovna Klatovy, 2002. ISBN:80-238-9957-0.

POCHE, Emanuel, *Umělecké památky Čech: [K/O]*. Praha: Academia, 1978.

REJZEK, Antonín. *P. Bohuslav Balbín T.J: jeho život a práce*. Praha: Dědictví sv. Prokopa, 1908.

SÝKOROVÁ, Lenka a kol. *Klatovy*. Praha: NLN-Nakladatelství Lidové noviny, 2010. ISBN 978-80-7422-018-0.

VALENTOVÁ, Kateřina. Jezuitské gymnázium počátku 18. století. In: *Barokní jezuitské Klatovy. Sborník textů ze symposia v Klatovech. 27.-29. dubna 2007*. Klatovy: OS Klatovské katakomby, 2007. ISBN 978-80-254-0908-4.

VANČURA, Jindřich. *Dějiny někdejšího královského města Klatov II*. Klatovy: Čermák, 1927.

VANĚK, Ferdinand, HOSTAŠ, Karel. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém VII. Politický okres Klatovský*. Praha: Archivní komise při české akademii pro vědy, slovesnost a umění. 1889.

VIKTORA, Viktor, HÁLKOVÁ, Milena. *Balbínovská miscelanea. Sborník příspěvků z konference konané u příležitosti 380. výročí narození Bohuslava Balbína: Klatovy 3. a 4. prosince 2001.* Klatovy: Městská knihovna, 2002. ISBN 80-238-9957-0.

VLČEK, Pavel, SOMMER, Petr, FOLTÝN, Dušan. *Encyklopedie českých klášterů.* Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-17-6.

WEINMANN, Jiří. *Zajímavosti z historie Klatov od založení města až do konce roku 1939.* 2. vyd. Klatovy: J. Weinmann, 1997.

Seznam písemných pramenů

Státní okresní archiv Klatovy, fond Archiv města Horažďovice, inv. č.766, sign. L9 z 25. července 1573, Horažďovice. Portafontium. [online]. Dostupné z URL: <<http://www.portafontium.eu/charter/soap-kt/am-horazdovice-1009>> [cit. 6. 1. 2018].

Seznam internetových zdrojů

CHROUST, Václav. Katakomy Klatovy. Historie krypty. In: *Katakomy.cz* [online]. Dostupné z URL: <<http://www.katakomy.cz/katakomyklatovy/historiekrypty>> [cit. 20. 4. 2018].

CHROUST, Václav. Nová expozice. In: *Katakomy.cz* [online]. Dostupné z URL: <<http://www.katakomy.cz/katakomyklatovy/nov%C3%A1-expozice>> [cit. 20. 4. 2018].

Il Gesu – Flickr. [online]. Dostupné z URL: <<https://www.flickr.com/photos/8449304@N04/2486182947/sizes/l/>> [cit. 10. 5. 2018].

Jezuitská kolej se seminářem v Klatovech – Památkopin. [online]. Dostupné z URL: <<https://www.pamatkopin.cz/pamatky/pamatka/262-plzensky-kraj/okres-klatovy/klatovy/1378-jezuitska-kolej-se-seminarem-v-klatovech-cp-58-a-5>> [cit. 10. 5. 2018].

Klatovy – Kolegium pro duchovní hudbu. [online]. Dostupné z URL:< <http://www.kolegium-klatovy.eu/klatovy-1411-2014-261>> [cit. 10. 5. 2018].

Klatovy, jezuitský kostel Neposkvrněného početí Panny Marie a svatého Ignáce – Mapio. [online]. Dostupné z URL: <<http://mapio.net/pic/p-84027338/>> [cit. 10. 5. 2018].

Klatovy/Klattau – Böhmenwaldcourier. [online]. Dostupné z URL: <<https://bohmerwaldcourier3.webnode.cz/klattau-info/>> [cit. 10. 5. 2018].

Svatý Ignác z Loyoly – Římskokatolická farnost Lobenodava. [online]. Dostupné z URL:<<http://poute.eu/lobendava/view.php?cislocclanku=2012070009>> [cit. 10. 5. 2018].

Tovaryšstvo Ježíšovo – Wikipedie: Otevřená encyklopedie. [online]. Dostupné z URL: <<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=5596804>> [cit. 10. 5. 2018].

Vojtěch (Albert) Chanovský – Klatovské katakomby. [online]. Dostupné z URL: <http://www.katakomy.cz/novinky/novinky2013/06_23-chanovsky> [cit. 10. 5. 2018].

Seznam příloh

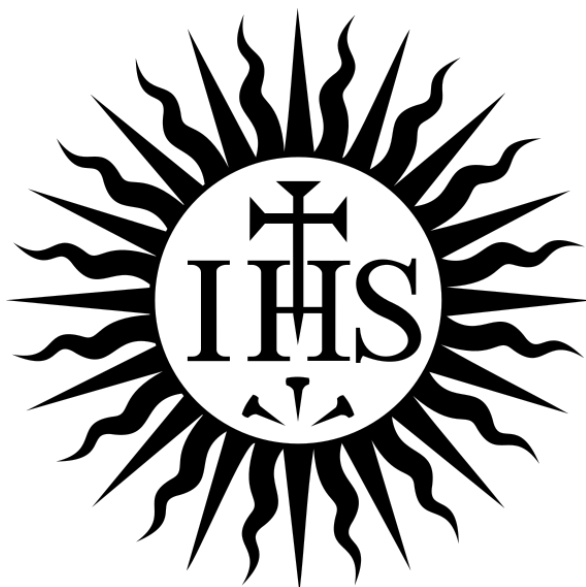
Příloha č. 1 – Svatý Ignác z Loyoly	II
Příloha č. 2 – Znak Tovaryšstva Ježíšova	II
Příloha č. 3 – Rytina zobrazující Klatovy na počátku 17. století	III
Příloha č. 4 – Petr Vojtěch Chanovský	III
Příloha č. 5 – Půdorys jezuitského komplexu v Klatovech kresba podle projektu Luraga z doby kolem roku 1655	IV
Příloha č. 6 – Dnešní podoba bývalé jezuitské koleje v Klatovech, jihovýchodní křídlo.....	IV
Příloha č. 7 – Pohled na jihozápadní roh Klatovského náměstí.	V
Příloha č. 8 – Plán půdorysu a průčelí chrámu Il Gesu v Římě	V
Příloha č. 9 – Průčelí kostela Neposkvrněného početí Panny Marie a sv. Ignáce z Loyoly.....	VI
Příloha č. 10 – Interiér kostela Neposkvrněného početí Panny Marie a sv. Ignáce z Loyoly.....	VII
Příloha č. 11 – Ukázka z nové expozice klatovských katakomb.	VII
Příloha č. 12 – Bohuslav Balbín.....	VIII

Přílohy

*Příloha č. 1 – Svatý Ignác z Loyoly*¹⁶⁴

*Příloha č. 2 – Znak Tovaryšstva Ježíšova*¹⁶⁵

---

¹⁶⁴ *Svatý Ignác z Loyoly* – Římskokatolická farnost Lobenodava. [online]. Dostupné z URL:<<http://poute.eu/lobendava/view.php?cislocianku=2012070009>> [cit. 10. 5. 2018].

¹⁶⁵ *Tovaryšstvo Ježíšovo* – Wikipedie: Otevřená encyklopedie. [online]. Dostupné z URL: <<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=5596804>> [cit. 10. 5. 2018].

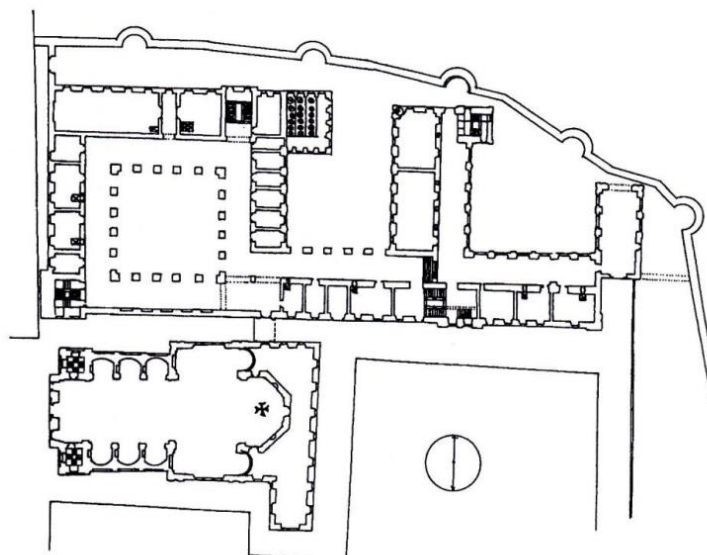
Příloha č. 3 – Rytina zobrazující Klatovy na počátku 17. století ¹⁶⁶

Příloha č. 4 – Petr Vojtěch Chanovský ¹⁶⁷

¹⁶⁶ VANČURA, Jindřich. *Dějiny někdejšího královského města Klatov II*. Klatovy: Čermák, 1927, s. 526.

¹⁶⁷ Vojtěch (Albert) Chanovský – Klatovské katakomby. [online]. Dostupné z URL: <http://www.katakomy.cz/novinky/novinky2013/06_23-chanovsky> [cit. 10. 5. 2018].

Příloha č. 5 - Půdorys jezuitského komplexu v Klatovech kresba podle projektu Luraga z doby kolem roku 1655¹⁶⁸

Příloha č. 6 – Dnešní podoba bývalé jezuitské koleje v Klatovech, jihovýchodní křídlo.¹⁶⁹

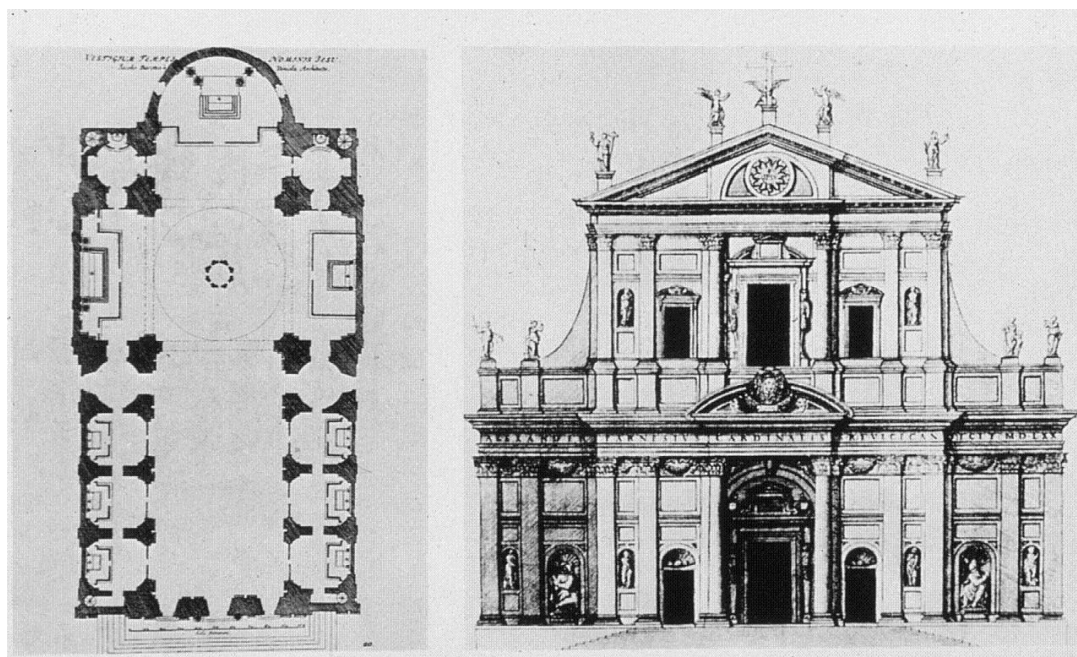
¹⁶⁸ VLČEK, Pavel, SOMMER, Petr, FOLTÝN Dušan. *Encyklopedie českých klášterů*. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-17-6. s. 71.

¹⁶⁹ *Jezuitská kolej se seminářem v Klatovech – Památkopin*. [online]. Dostupné z URL: <<https://www.pamatkopin.cz/pamatky/pamatka/262-plzensky-kraj/okres-klatovy/klatovy/1378-jezuitska-kolej-se-seminarem-v-klatovech-cp-58-a-5>> [cit. 10. 5. 2018].

Příloha č. 7 – Pohled na jihozápadní roh Klatovského náměstí.¹⁷⁰

Příloha č. 8 – Plán půdorysu a průčelí chrámu Il Gesu v Římě.¹⁷¹

¹⁷⁰ Klatovy/Klattau – Böhmenwaldcourier. [online]. Dostupné z URL: <<https://bohmerwaldcourier3.webnode.cz/klattau-info/>> [cit. 10. 5. 2018].

¹⁷¹ Il Gesu – Flickr. [online]. Dostupné z URL: <<https://www.flickr.com/photos/8449304@N04/2486182947/sizes/l/>> [cit. 10. 5. 2018].

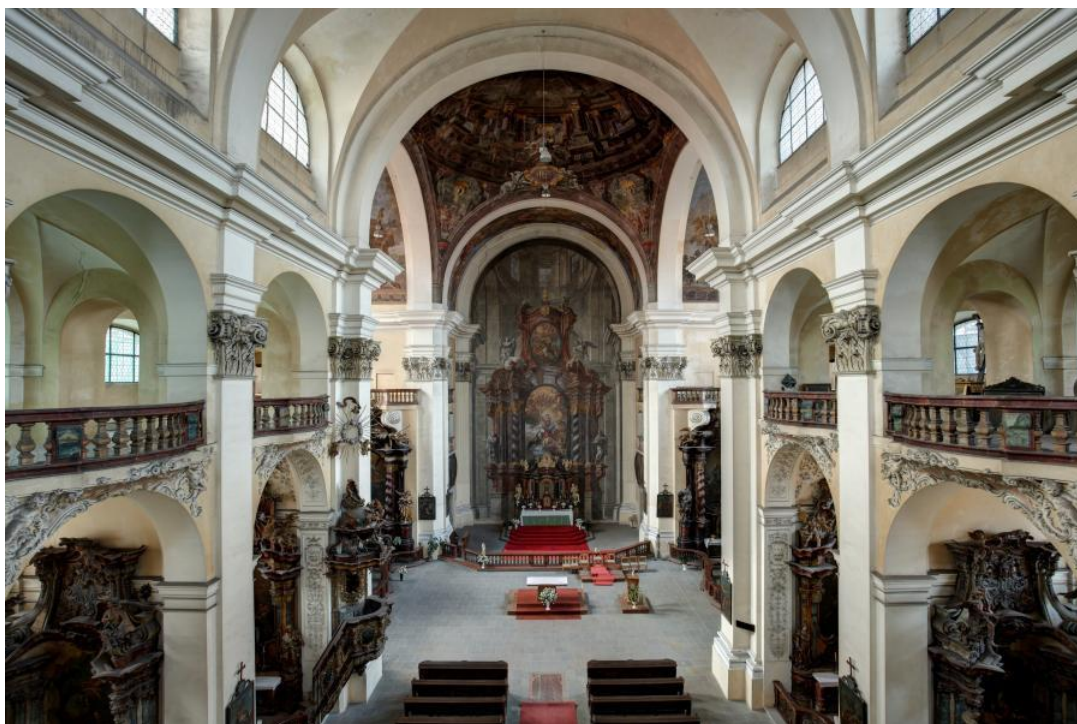

*Příloha č. 9 – Průčelí kostela Neposkvrněného početí Panny Marie a sv. Ignáce z Loyoly.*¹⁷²

---

¹⁷² Klatovy, jezuitský kostel Neposkvrněného početí Panny Marie a svatého Ignáce – Mapio. [online]. Dostupné z URL: <<http://mapio.net/pic/p-84027338/>> [cit. 10. 5. 2018].

Příloha č. 10 1 – Interiér kostela Neposkvrněného početí Panny Marie a sv. Ignáce z Loyoly ¹⁷³

Příloha č. 11 – Ukázka z nové expozice klatovských katakomb. ¹⁷⁴

¹⁷³ Klatovy – Kolegium pro duchovní hudbu. [online]. Dostupné z URL:< <http://www.kolegium-klatovy.eu/klatovy-1411-2014-261>> [cit. 10. 5. 2018].

¹⁷⁴ Virtuální prohlídka – Klatovské katakomby [online]. Dostupné z URL:<<http://www.katakomby.cz/galeriefotografii/virtualniprohlidkakatakomb>> [cit. 10. 5. 2018].

*Příloha č. 12 – Bohuslav Balbín*¹⁷⁵

---

¹⁷⁵ *Bohuslav Balbín* – Galerie Ztichlá klika. [online]. Dostupné z URL: <<http://www.ztichlaklika.cz/antikvariat/show/balbin-bohuslav-bohuslava-balbina-rozprava-na-obranu-jazyka-slovanskeho-zvlaste-pak-oeskeho-z-puvodniho-spisu-latinskeho-verne-prelozil-a-poznamkami-jakoz-i-zivotopisy-balbina-a-tom-pesiny-opatril-emanuel-tonner-id8545>> [cit. 10. 5. 2018].